

Studijní opora

Právo obcí a krajů v České republice

Marie Sciskalová

*Tato studijní opora vznikla v rámci realizace projektu ISIP 2015 „ELP – kombinovaná forma navazujícího magisterského studia předmětů typu B“, v rámci navazujícího magisterského studijního programu *Veřejná správa a sociální politika*“.*

Studijní opora byla aktualizovaná v r. 2021

Opava, 2021

Cíle předmětu (získané vědomosti a dovednosti)

Odborné znalosti

Předmět seznamuje studenty s právem obcí a krajů v České republice. Na úvod se věnuje základnímu správnímu členění, právním předpisům a principům veřejné správy. Posléze se zaměřuje na organizaci a členění veřejné správy. Stěžejní část se zaměřuje na obecní a krajskou samosprávu, její postavení, právní úpravu, orgány, působnost a pravomoc, způsob kontroly, dozor nad výkonem samostatné a přenesené působnosti, spolupráci obcí a krajů. Zmiňuje se také zvláštní statut hlavního města Prahy a statutárních měst. Na závěr se pak předmět zaměřuje na volby v krajích a obcích, soudní ochranu ve věcech voleb a místního referenda.

Odborné dovednosti znalosti

Student získá informace a odborné znalosti o činnostech, pravomocích a odpovědnosti územních samosprávných celků, a to jak v samostatné působnosti, tak i při výkonu věcí veřejných. Budou se umět orientovat v jednotlivých činnostech orgánů obcí a krajů, a zároveň posoudit oprávněnost využití jejich pravomocí. Zvládnou zásadní otázky závaznosti obecně závazných předpisů územních samosprávných celků. Na základě získaných informací z činnosti územních samosprávných celků s využitím odborných znalostí dokážou aplikovat teorii s praxí. Na zadané téma vyhotoví seminární práci, kterou prezentují nabyté schopnosti.

Obecná způsobilost

V návaznosti na předchozí bakalářské studium z oblasti veřejné správy získají další dovednosti a přehled při posuzování provedené kontrolní činnosti i rozhodnutí vydaných orgány územních samosprávných celků. Získané dovednosti, mohou studenti po úspěšném absolvování předmětu rovněž uplatnit v praxi, u některého územního samosprávného celku i ROPu.

Obsah předmětu

- [1] Veřejná správa,
pojem, definice, členění veřejné správy, postavení obcí a krajů ve veřejné správě
- [2] Správní právo a jeho vztah k veřejné správě
- [3] Prameny práva: Supranacionální, unijní, národní. Správní akty, opatření obecné povahy, veřejnoprávní smlouvy
- [4] Pojem, principy, členění veřejné správy organizace místní správy a samosprávy

- [5] Charta místní samosprávy.
 - Samospráva obce (samostatná a přenesená působnost obce,
 - Samospráva obce (orgány územní samosprávy, pravomoc a jejich působnost)
 - Krajská samospráva (samostatná a přenesené působnosti, právní předpisy krajů,)
- [6] Krajská samospráva (orgány územní samosprávy, pravomoc a jejich působnost)
- [7] Dozor a kontrola nad výkonem samostatné a přenesené působnosti
- [8] Normotvorba územních samsprávných celků
- [9] Volby do zastupitelstev krajů, volby do zastupitelstev obcí, místní referendum.
Soudní ochrana ve věcech voleb a místního referenda

Autorka studijní pomůcky bude vděčná za náměty, připomínky k úpravě či doplnění textu.

Obsah

Úvod.....	8
1 Veřejná správa, pojem, definice, členění, postavení krajů	9
1.1 Výklad učiva.....	9
1.2 Shrnutí základních pojmů.....	13
1.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	15
1.4 Seznam doporučené literatury	15
2 Správní právo a jeho vztah k veřejné správě	16
2.1 Výklad učiva.....	16
2.2 Shrnutí základních pojmů.....	21
2.3 Samostudium	21
2.4 Seznam doporučené literatury	21
3 Prameny práva, správní akty, opatření obecné povahy, veřejnoprávní smlouvy	22
3.1 Výklad učiva.....	22
3.1.1 Systém pramenů práva veřejné správy	22
3.2 Shrnutí základních pojmů.....	28
3.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	28
3.4 Seznam doporučené literatury	28
4 Pojem, principy, členění veřejné správy organizace místní správy a samosprávy ...	29
4.1 Výklad učiva.....	29
4.2 Shrnutí základních pojmů.....	35
4.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	36
4.4 Seznam doporučené literatury	36
5 Charta místní samosprávy	38
5.1 Výklad učiva.....	38
5.2 Shrnutí základních pojmů.....	40

5.3	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	40
5.4	Seznam doporučené literatury	40
6	Obecní zřízení.....	41
6.1	Výklad učiva.....	41
6.2	Shrnutí základních pojmů.....	52
6.3	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	52
6.4	Seznam doporučené literatury	52
7	Obecní zřízení.....	53
7.1	Výklad učiva.....	53
7.2	Shrnutí základních pojmů.....	64
7.3	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	64
7.4	Seznam doporučené literatury	64
8	Krajská samospráva, samostatná a přenesená působnost	65
8.1	Výklad učiva.....	65
8.2	Shrnutí základních pojmů.....	69
8.3	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	69
8.4	Seznam doporučené literatury	69
9	Krajská samospráva. Orgány kraje, jejich pravomoci	70
9.1	Zastupitelstvo kraje.....	70
9.2	Rada kraje	74
9.3	Hejtman kraje	75
9.4	Krajský úřad	76
9.5	Ředitel krajského úřadu	76
9.6	Orgány zastupitelstva kraje a rady kraje.....	77
9.7	Shrnutí základních pojmů.....	78
9.8	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	79
9.9	Seznam doporučené literatury	79

10	Kontrola a dozor nad výkonem samostatné a přenesené působnosti.....	80
10.1	Výklad učiva.....	80
10.2	Shrnutí základních pojmů.....	90
10.3	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	90
10.4	Seznam doporučené literatury	90
11	Normotvorba územních samosprávných celků	91
11.1	Výklad učiva.....	91
11.2	Shrnutí základních pojmů.....	96
11.3	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	96
11.4	Seznam doporučené literatury	96
12	Volby do zastupitelstev krajů, volby do zastupitelstev obcí, místní referendum.	
	Soudní ochrana ve věcech voleb a místního referenda	97
12.1	Výklad učiva.....	97
12.2	Místní a krajské referendum	100
12.3	Shrnutí základních pojmů.....	103
12.4	Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty.....	104
12.5	Seznam doporučené literatury	104
	Seznam literatury	105

Úvod

Inovovaný a doplněný učební text je určen pro studium předmětu „*Právo obcí a kraj v ČR*“, v navazujícím magisterském studijním programu Veřejná správa a sociální politika. Text poslouží k získání dalších informací jak studentům kombinované formy studia, tak též i studentům prezenční formy studia. Učební text je zaměřen na pochopení a praktické zvládnutí jednotlivých témat výuky z oblasti veřejné správy, je rozdělen do navazujících kapitol, ve kterých je určeno, která část bude odučena prezenční formou a která část distanční.

Všechny kapitoly mají tyto části:

- název kapitoly (odpovídá přednáškám a tvoří uzavřený celek),
- na začátku každé kapitoly jsou formulovány dílčí cíle, uvedena klíčová slova a obsah kapitoly,
- pak následuje výklad učiva doplněn o přehled hlavních myšlenek, s uvedením příkladů, řešených úloh či problémových otázek,
- shrnutí pojmů,
- na konci každé kapitoly je umístěn seznam doporučené literatury k dalšímu studiu a jsou formulovány úkoly pro studenty,
- přílohy ke studijnímu materiálu obsahují modelová řešení otázek a klíče k zadaným úkolům.

V některých kapitolách jsou témata pro doplňkové studium, které nejsou řešena v rámci tohoto učebního textu, ale student je musí dostudovat ke zkoušce.

1 Veřejná správa, pojem, definice, členění, postavení krajů

Cílem kapitoly je objasnit některé z pojmů z oblasti veřejné správy, vazbu na správního práva, představit členění veřejné správy, postavení územních samosprávných celků a v neposlední řadě prvky, vznik, změny a zánik správně právních vztahů ve veřejné správě.

Klíčová slova

Veřejná správa, správní právo, subjekt, předmět, obsah, správně právní vztah.

Obsah kapitoly

První část kapitoly jsou zmíněny některé pojmy veřejné správy a informace k vazbě ke správnímu právu.

V další části kapitoly je uvedeno členění správního práva.

V poslední části kapitoly je popsán vztah tohoto odvětví práva k jiným odvětvím.

1.1 Výklad učiva

Veřejná správa představuje **souhrn** veřejně prospěšných **činností** realizovaných ve prospěch veřejného zájmu. **Veřejně prospěšné činnosti** vykonávají **osoby a institucí**, povolané státní moci, tj. správní orgány a subjekty veřejné správy. V České republice je aplikován „spojený model veřejné správy“, který tvoří 2 subsystémy – **státní správu a samosprávu**.

Veřejná správa organizuje chod veřejných záležitostí a veřejných služeb ve státě a ochraňuje veřejné zájmy je **službou veřejnosti**.

Výkon a činnost veřejné správy má **charakter vrchnostenský** i tzv. **nevrchnostenský**. Výkon vrchnostenské **veřejné správy** je regulován právními předpisy veřejného práva (požaduje-li subjekt vydání živnostenského oprávnění, je povinen předložit živnostenskému úřadu doklady stanovené zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů). V **soukromé správě** subjekty mezi sebou na základě smlouvy, sjednávají podmínky realizace právního vztahu (v rámci pečovatelské služby poskytované potřebnému).

Veřejná správa je na rozdíl od soukromé správy vybavena veřejnou mocí, v tomto ohledu má právo zasahovat do veřejných záležitostí prostřednictvím mocenských nástrojů (např. vydáním správního rozhodnutí o uložení pokuty za přestupek nebo vydání obecně závazné vyhlášky obce, kraje).

K činností veřejné správy

V pravomoci **vrchnostenské veřejné správy** je mj. rozhodování o právech a povinnostech i oprávněných zájmech subjektů veřejné správy. Správní orgán veřejné moci zasahuje do právních poměrů fyzických či právnických osob tím, že něco nově povoluje, mění anebo ruší.

Správní orgán při jejím výkonu státní správy může činit pouze to, co je mu zákonem výslovně svěřeno (např. rozhodovat v oblasti zdravotnictví, školství, kultury, vydávání dokladů). Výkon státní správy je činností, kterou **charakterizují vztahy nadřízenosti a podřízenosti mezi orgánem a adresátem veřejné správy. Jde o tu část veřejné správy, na kterou se vztahuje správní právo** (orgán veřejné správy má mocenskou převahu nad osobami, o jejichž právech nebo povinnostech rozhoduje).

Mocenskými výsledky činností správních orgánů ve veřejné správě jsou **správní rozhodnutí, vyjádření, osvědčení, sdělení, veřejnoprávní smlouvy, opatření obecné povahy**

V rámci „**nevrchnostenské**“ veřejné správy již nejde o **autoritativní rozhodování** správního orgánu vůči adresátům veřejné správy, ale o uzavření smlouvy (dohody) např. o pečovatelskou nebo obhospodařovací činnost, správa majetku obce, směřující k **zajišťování určitých veřejných potřeb** pro občany a jiné subjekty na příslušném území obce (kraje). Pro „**nevrchnostenskou**“ veřejnou správu jsou charakteristické **rovnoprávné vztahy** mezi správními orgány a adresáty veřejné správy, právní vztahy se řídí právními předpisy soukromého práva (**zákoník práce, občanský zákoník**).

Součástí veřejné správy

Státní správa je uskutečňovaná státem, realizace výkonné moci, kterou **vykonávají státní orgány** (vláda, ministerstva, ostatní ústřední správní úřady, územní správní úřady) a **orgány územních samosprávných celků** (obcí, krajů) v přenesené působnosti. Státní správa provádí

zákony ve veřejné správě „do života“, zároveň je zákony vázáná (může činit pouze to, co je v zákonech dovoleno). V rámci zákonných pravomoci, oprávněné správní orgány uplatňují vůči povinným subjektům mocenské nástroje, tj. rozhodují ve věcech výkonu státní správy, které je státní moci vynutitelné.

Ústřední státní správu vykonávají ministerstva, v jejichž čele stojí ministři a jiné ústřední správní úřady, v jejichž čele stojí vedoucí úřadu. Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost (kompetence) stanovit pouze zákonem č. 2 /1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky ve znění pozdějších předpisů (tzv. kompetenční zákon). V současné době, je dle cit. zákona zřízeno 14 ministerstev a 17 ústředních správních úřadu (podrobně viz příloha studijní opory).

Společnými znaky ústřední státní správy tzn. všech ústředních správních úřadů je mj. to, že vykonávají svěřenou působnost, připravují návrhy zákonů z této oblasti, vydávají vyhlášky ve svém rezortu a vykonávají dozor nad činností ostatních (podřízených) správních úřadů. K odlišnostem mezi ministerstvy a jinými ústředními správními úřady, patří např. v čele ministerstev je člen vlády, tj. ministr, kterého jmenuje prezident České republiky. Vedoucího ústředního správního úřadu jmenuje vláda, ten, ale není členem vlády. Ústřední správní úřady, mají svěřenou působnost se specializací (např. Český zeměměřičský a katastrální úřad).

Územní státní správu realizují územní správní úřady, které mají působnost např. na území kraje, okresu nebo jiného správního obvodu. Stejně jako ústřední orgány státní správy, mohou být zřízeny i územní správní úřady včetně vymezení kompetencí (působnost) pouze zákonem. (např. pracoviště Katastrálního úřadu, pracoviště Úřadu práce České republiky).

Samospráva územních samosprávných celků je zájmová (profesní) a územní

Zájmová samospráva je charakterizována některými obory a profesí lidské činnosti (profesní sdružení) zřízené zákonem (s povinným či nepovinným členstvím), např. Česká lékařská komora, Česká advokátní komora, Hospodářská komora ČR, Agrární komora ČR, Komora auditorů ČR a též i akademické senáty vysokých škol.

Územní (místní) samospráva je uskutečňována právem a schopnostmi místních společenství v mezích zákona, na svou odpovědnost a v zájmu místních občanů spravovat podstatnou část

věcí veřejných (zákon č. 128/2000 Sb., obecní zřízení, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 129/2000 Sb., krajské zřízení, ve znění pozdějších předpisů).

Územní samospráva je veřejná správa uskutečňovaná jinými subjekty, než je státem, a to základními a vyššími územními samosprávnými celky, kterou vykonávají **obce, kraje, hlavní město Praha**.

Činnost územních samosprávných celků a její základní principy vymezuje ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který charakterizuje mj. i to, že se přibližuje soukromé správě v rámci **samostatné působnosti**. Zaměřuje se na vlastní záležitosti, zejména ochranu oprávněných zájmů občanů a dalších subjektů na svém území, má významnější předpoklady a větší zájem řešit místní záležitosti než stát. Ve své činnosti používá prostředky, které nemají povahu veřejné moci (např. uzavření smlouvy o poskytování služby veřejnosti, nebo ochrany majetku).

Obrázek č. 1: Dělení veřejné správy

Zdroj: vlastní

Subjekty a vykonavatelé veřejné správy.

Subjekty veřejné správy jsou stát, fyzické a právnické osoby. Právními předpisy jsou vymezeny práva a povinnosti, jakož i procesní odpovědnost (tzn., nést důsledky za své jednání).

Subjekty veřejného práva jsou veřejnoprávní korporace (obce, kraje, hlavní město Praha).

Vykonavatelé veřejné správy jsou konkrétní správní orgány (správní úřady), orgány územních samosprávných celků, včetně subjektů soukromého práva, tj. fyzické osoby a právnické osoby, pověřené výkonem veřejné správy, vláda, ministerstva, jiné správní úřady, veřejné sbory (Policie ČR, Hasičský záchranný sbor ČR). Vykonavatelé veřejné správy mohou být též orgány profesních komor.

Ostatní vykonavatelé:

Právníckými osobami: jsou, akciové společnosti nebo společnost s ručením omezeným založené územním samosprávným celkem za účelem správy jejich majetku, provozovatelé stanic technické kontroly (na základě oprávnění uděleného krajským úřadem).

Fyzickými osobami jsou: osoby, které zabezpečují činnost v přenesené působnosti, tzv. veřejnou stráž (stráž přírody, myslivecká stráž, lesní stráž a rybářská stráž) nebo notáři, který mj. je komisařem v pozůstalostním řízení). Působnost v oblasti veřejné správy jim svěřuje zákon (jiný vrchnostenský akt vydaný na základě zákona např. správní rozhodnutí, autorizace).

Orgány právnických osob soukromého práva vykonávající veřejnou správu a fyzické osoby vykonávající veřejnou správu na základě zákona a v jeho mezích.

Veřejnoprávními korporacemi jsou právnické osoby veřejného práva **zřízené zvláštním zákonem** (nebo jiným vrchnostenským aktem vydaným na základě zákona), kterým byla svěřena moc samostatně plnit veřejné úkoly spojené s výkonem státní správy. Stát, je **hlavním subjektem veřejné správy**, vykonává veřejnou správu **pouze jako státní správu**, a to **přímo** prostřednictvím svých orgánů a správních úřadů (např. ministerstev), anebo **nepřímo** prostřednictvím nestátních subjektů veřejné správy, na které byl výkon státní správy delegován zákonem (např. obcí a krajů v jejich přenesené působnosti).

Územní samosprávné celky jsou subjekty veřejné správy. Jsou jimi, **veřejnoprávními korporacemi** (obce a kraje), které vykonávají veřejnou správu **jako státní správu i samosprávu** prostřednictvím svých orgánů, tj. zastupitelstva, rady, starosty, primátora, hejtmana, úřadu, zvláštních orgánů.

1.2 Shrnutí základních pojmů

Veřejná správa tvoří souhrn právních norem a **soubor správních činností** (veřejně prospěšných činností), které sledují veřejný zájem. K výkonu správních činností, jsou povolány osoby a

instituce (orgánů a subjektů veřejné správy), které vykonávají správní činnosti (veřejně prospěšnou činnost).

V tomto ohledu je vhodné uvést informaci, **úředníci** územních samosprávných celků, vykonávají-li státní správu, **mají povinnost absolvovat zkoušku odborné způsobilosti ve své profesi.** Ministerstvo vnitra ČR **stanovilo** podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, zvláštní odbornou způsobilost, kterou prokazují úředníci územních samosprávných celků, **vyhláškou č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, správní činnosti ve veřejné správě,** u kterých **jsou povinni** zkoušku odborné způsobilosti vykonat, jde např. o:

1. přestupkové řízení ve věcech **bezpečnosti a plynulosti silničního provozu** na úseku dopravy a silničního hospodářství a správních řízeních souvisejících
2. **správu daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění**
3. **silniční dopravu**
4. správní **rozhodování a dozorové činnosti při provozování drah** a drážní dopravy
5. finanční **hospodaření územních samosprávných celků** a jeho přezkumu
6. přípravu a realizaci **hospodářských opatření pro krizové stavy**
7. prevenci **závažných havárií** způsobených vybranými nebezpečnými **chemickými látkami nebo chemickými směsmi**
8. **lesní hospodářství a myslivosti**
9. **správu matrik a státního občanství**
10. **hospodaření s odpady**
11. **ochranu přírody a krajiny**
12. **zajištění ochrany obyvatel** a krizovém řízení
13. vedení **evidence obyvatel** a vydávání občanských průkazů a cestovních dokladů)
14. **ochranu ovzduší**
15. **památkovou péči** a správě sbírek muzejní povahy

16. správní rozhodování a dozorové **činnosti v silničním hospodářství**
17. **školství**
18. **sociálně-právní ochranu dětí**
19. územní rozhodování a při rozhodování na úseku **stavebního řádu** a vyvlastnění
20. správní rozhodování o **řidičských oprávněních a řidičských průkazech**
21. **sociální služby**
22. **územní plánování**
23. **vodní hospodářství**
24. přestupky řízení ve věci **pořádku ve státní správě, pořádku v územní samosprávě, veřejného pořádku, občanského soužití a majetku**
25. posuzování vlivů na **životní prostředí** a integrované prevenci a omezování znečištění
26. **zdravotnictví**
27. **zemědělství**
28. správu **živnostenského podnikání**
29. **ochranu zemědělského půdního fondu**
30. správní rozhodování o **registračních úkonech v oblasti provozu silničních vozidel**
31. výkonu **veřejného opatrovnictví**

1.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Vyberte jednu z oblastí výkonu státní správy, kterou realizují obce (Vaše obec) v rámci přenesené působnosti, vyhledejte příslušný právní předpis a zjistěte, co je předmětem právní úpravy, jaká práva a povinnosti (alespoň 2) subjektům z právní úpravy vyplývají.

1.4 Seznam doporučené literatury

Ke studiu Vám postačí zákon o obcích, zákon o krajích, správní řád, kterým jste si již v bakalářském studiu prošli, a něco z toho zapamatovali.

2 Správní právo a jeho vztah k veřejné správě

Cíl kapitoly

Kapitola je věnována problematice správního práva a vztahu k veřejné správě, z hlediska subjektů, právních vztahů, které vznikají, mění se a zanikají při výkonu státní správy, v přenesené působnosti.

Klíčová slova

Účastník správního řízení, správní úřad, právní předpis, právo povinnost, rozhodnutí obsah, správně právní vztahu.

Obsah kapitoly

První část kapitoly je věnována výkladu pojmu z oblasti správního práva.

V další části kapitoly je uvedeno členění správního práva.

Závěr kapitoly je věnován souvislostem a vazbě správního práva k jiným odvětvím práva

Obsah kapitoly za prvé

- Za prvé - obecná charakteristika správního práva
- za druhé - správně právní vztahy v oblasti veřejné správy
- za třetí – postavení obcí a krajů v systému veřejné správy

2.1 Výklad učiva

Správní právo upravuje společenské vztahy, které vznikají, mění a zanikají **ve sféře při správě věcí veřejných**. Společenské vztahy ve sféře veřejné správy mají stejnorodou povahu, tvoří skupinu společenských vztahu, které nazýváme je správně právní vztahy. Jsou to takové vztahy, které mají jak všechny obecné znaky společenských vztahu, tak i zvláštnosti. **Správně právní vztahy jsou charakteristické tím, že se jedná zejména o vztahy organizační, ale současně i mocenské** (uplatnění sankce ze strany správního úřadu při nedodržení uložených povinnosti účastníkem správního řízení).

Správní vztahy se vytvářejí, mění se a zanikají při uskutečňování funkce veřejné správy organizující výkonnou a nařizovací činnost při výkonu státní správy. Správní vztahy regulované správním právem lze rozlišit. **Podle subjektu** jde o vztahy mezi:

- různými orgány státní správy navzájem. Těmito vztahy je zabezpečeno fungování dotčených vzájemně spjatých orgánů státní správy;
- orgány státní správy na jedné straně a subjekty jimi založenými či zřízenými. Těmito vztahy je zabezpečené řízení jejich činnosti v souladu s veřejným zájmem.
- **nadřízenými a podřízenými subjekty**, tj. vedoucími pracovníky a podřízeným, např. rektor vysoké školy a děkany fakult. Takovými vztahy je zprostředkováno řízení uvnitř
- orgány státní správy na jedné straně a jim nepodřízenými společenskými organizacemi na straně druhé (např. mezi ministerstvem a společenskými organizacemi např. Svazem zahrádkářů). Těmito vztahy je zprostředkován vznik, změna nebo zánik práv, povinností a právem chráněných zájmu těchto spolků, včetně jejich ochrany,
- **vedoucími pracovníky či funkcionáři veřejné správy** na straně jedné a pracovníky na straně druhé při výkonu „služebního vztahu“,
- orgány státní správy na jedné straně a fyzickými či právnickými osobami na straně druhé, které jsou uskutečňovány v rámci výkonu státní správy k ochraně práv, právem chráněných zájmu a povinností.

V rámci správního práva jsou též regulovány některé správně právní vztahy související s řízením, vnitřní organizací, jmenováním zaměstnanců, jejich vzdělávání, materiální, finanční zajištění a v neposlední řadě i kontrolní činnosti.

Lze konstatovat, že správní právo je odvětvím práva, jehož předmětem jsou společenské vztahy vytvářející se k plnění úkolu ve veřejné správě jako **služby veřejnosti** (např. doprava, zdravotnictví, kultura, sociální oblast, požární ochrany, bezpečnosti a ochrany veřejného pořádku, školství).

Na tomto místě je potřeba mít na paměti to, že nikoli veškerá činnost správních orgánů, byť je normami práva upravena, je činností správní. Správní orgány vystupují též i v jiných oblastech činností, např. jako subjekty soukromého práva, uzavírají pracovně právní vztahy na základě pracovní smlouvy, obchodní i občanskoprávní smlouvy veřejnoprávní smlouvy. Při těchto právních úkonech nedochází k správnímu vztahu. Správním právem jsou regulovány pouze ty vztahy, kde jako subjekt vystupuje orgán státní správy při **výkonu státní správy**.

Systém správního práva

Systém správního práva je odrazem společenské potřeby, setřídí právní předpisy správního práva a provést tím jejich systematizaci, tak aby při praktickém využití byl srozumitelný a co nejlépe prospěšný. Právní předpisy správního práva dělíme podle obecného nebo speciálního obsahu. Na tomto základě se systém právních předpisů správního práva rozlišuje na:

- **obecnou část**
- **zvláštní část.**

Obecná část správního práva obsahuje obecné instituty, subjekty a další pojmy, které platí pro veřejnou správu jako celek. V podrobnostech lze uvést, že systém obecné části představuje:

- **subjekty**
správní orgány, jejich působnost, pravomoci, struktura a vzájemné vztahy, které vznikají, mění se a zanikají při správě věcí veřejných, účastníci správního řízení,
- **předmět**
správní řízení, zahrnující postup správních orgánů v oblasti výkonu státní správy, metody použité při výkonu státní správy a formy státní správy,
- **obsah**
správní odpovědnost, kontrola, správní dozor.

Zvláštní část správního práva zahrnuje instituty a pojmy správního práva, které se již vztahují ke speciálním oblastem státní správy, jakými je například školství, kultura, zemědělství, doprava, oblast sociální, zaměstnanosti, katastru nemovitostí.

Správní právo dále se dělí na **organizační, hmotné, procesní a trestní**.

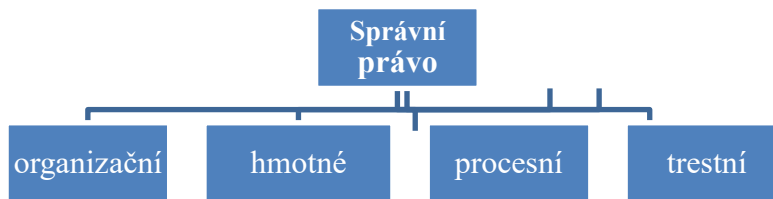
Správní právo organizační obsahuje základní principy veřejné správy, postavení, organizaci, pravomoc a působnost orgánů státní správy,

Správní právo hmotné, zahrnuje právní předpisy, které obsahují podmínky a předpoklady realizace práva a povinnosti subjektů, předmět právní úpravy, postavení subjektů veřejné správy v jednotlivých oblastech veřejné správy. Zde je potřeba zmínit, že na základě zákona a v jeho mezích může stát ukládat adresátům ve veřejném právu povinnost.

Správní právo procesní upravuje postup správního orgánu ve správním řízení, kdy rozhoduje o právech, právem chráněných zájmech a povinnostech účastníků správního řízení ve veřejném zájmu.

Správní právo trestní zahrnuje právní úpravu, kdy správní orgán uplatní vůči účastníkovi správního řízení, své pravomoci například povolí stavbu, vydá živnostenské oprávnění, za nesplnění uložené povinnosti, nebo povinnosti vyplývající ze zákona uloží sankci.

Obrázek č. 2: Dělení správního práva

Zdroj: vlastní

Správně právní vztahy

Správní vztahy se vytvářejí, mění se a zanikají při uskutečňování funkce veřejné správy organizující výkonnou a nařizovací činnost při výkonu státní správy. Správní vztahy regulované správním právem lze rozlišit např. podle oprávněných subjektů s pravomocí rozhodovat o právech, právem chráněných zájmech a povinnostech účastníků.

Mohou to být správně právní **vztahy mezi různými orgány státní správy navzájem** nebo mezi orgány státní správy na jedné straně a subjekty jimi založenými či zřízenými na straně druhé. Do této skupiny lze zařadit i správně právní **vztahy mezi nadřízenými a podřízenými subjekty anebo mezi** orgány státní správy na jedné straně a jim nepodřízenými společenskými organizacemi na straně druhé (např. mezi ministerstvem a společenskými organizacemi např. Svazem zahrádkářů). V neposlední řadě frekventované **správně právní vztahy mezi orgány státní správy na jedné straně a fyzickými i právnickými osobami na straně druhé**, které jsou uskutečňovány v rámci výkonu státní správy k ochraně práv, právem chráněných zájmu a povinností.

Prvky správně právních vztahů jsou **subjekty** (správní orgán, účastník správního řízení), **předmět** (jaké věci se správní řízení týká) a **obsahová stránky** (jaká práva a povinnosti stanoví právní předpis).

Správní právo zahrnuje též organizaci, a to jak strukturu uspořádání, tak i činnost tzn. regulaci některých správních vztahů souvisejících s řízením, vnitřní organizací, jmenováním zaměstnanců, jejich vzdělávání, jakož i kontrolní činnosti.

Správní právo je odvětvím práva, jehož předmětem jsou společenské vztahy vytvářející se k plnění úkolu ve veřejné správě jako služby veřejnosti např.:

- doprava,
- zdravotnictví, školství,
- kultura, sociální oblast,
- požární ochrana, bezpečnost a ochrana veřejného pořádku.

Správní orgány vystupují též i v jiných oblastech činností, například uzavírají pracovní právní, obchodní i občanskoprávní smlouvy, v tomto případě však jako subjekty soukromého práva. Při těchto vztazích nedochází k správnímu vztahu. Správním právem jsou regulovány pouze ty vztahy, kde jako subjekt vystupuje orgán státní správy při výkonu státní správy např. v oblasti soukromého práva (narození, úmrtí člověka), veřejného práva (finančního, daňového práva).

Postavení obcí a krajů v systému správního práva.

V oblasti veřejného práva vznikají právní vztahy mezi navzájem nerovnými subjekty, typicky jde o vztah státu (obce, kraje) a občana. **Správní právo patří do oblasti práva veřejného** a v tomto ohledu je pro něj charakteristické, že chrání veřejný zájem a upravuje vztahy mezi nerovnými subjekty. Nadřízený subjekt, jakým je obec, kraj, má zákonnou pravomoc jednostranně určit obsah jejich vzájemného vztahu.

Právními předpisy jsou stanoveny rovněž nástroje, jak vynutit při správě věcí veřejných realizaci povinností uložených subjektům.

Do práva veřejného řadíme řadu dalších právních disciplín, které mají ke správnímu právu úzký vztah. Jde především o právo ústavní, ze kterého se správní právo vyvinulo, a ve kterém stále nachází svůj zdroj. **Ústavní právo** je základem celého právního řádu. Stanovuje základní právní vztahy subjektu, principy organizace a činnosti veřejnoprávních subjektů, které následně správní právo konkretizuje a rozvádí

2.2 Shrnutí základních pojmů

Prostudování kapitoly poslouží k orientaci dalších aspektů veřejné správy a vztahů s odvětvím práva správního, odpovědi na otázky z vybraných oborů veřejné správy a v neposlední řadě i využití znalosti a dovednosti při dalším studiu problematik veřejné správy.

2.3 Samostudium

Vyberte některý ze zákonů veřejného práva a zjistěte kdo je subjektem, co je předmětem a jaké práva a povinnosti mají účastníci správního řízení (např. z oblasti matriky, kultury, kulturních památek, evidence obyvatel, zdravotnictví, školství, živností, vod, stavebního práva).

2.4 Seznam doporučené literatury

Doporučuji vyhledat příslušný právní předpis a v tom se zorientovat (např. v oblasti vysokoškolského zákona).

3 Prameny práva, správní akty, opatření obecné povahy, veřejnoprávní smlouvy

Cílem kapitoly

je představit pojmy v oblasti pramenů veřejného práva, veřejné správy i správního práva, uvést některé z druhů pramenů práva, jakož i jejich právní sílu včetně subjektů oprávněných ke schvalování právních předpisů.

Klíčová slova

Pramen práva, zdroj, právo, zákon, právní síla, správní orgán.

Obsah kapitoly

Věnuje pozornost zdrojům, ze kterých vyplývá úprava správně právních vztahů ve veřejné správě, uvádí některé konkrétní a zmiňuje jejich právní sílu. Charakteristické pro prameny práva v oblasti správy věci veřejných je právní závaznost a taxativnost.

3.1 Výklad učiva

Prameny veřejného práva jsou zdroje, z nichž se získává předmět právní úpravy, pramen práva si lze představit jako **vnější formu, ve které je obsaženo určité pravidlo chování, nebo též je závazným právním předpisem, který obsahuje normy z oblasti veřejné správy.**

Z rozsahu správních činností ve veřejné správě, vyplývá zákonitě i to, že prameny v této oblasti práva jsou **mnohočetné**. Tato mnohočetnost je dána již zmíněným rozsahem správně právních vztahů, které vznikají, mění se a zanikají při správě věcí veřejných. Právní normy ve veřejné správě, tím že věcně reagují na dění v občanské společnosti, jsou flexibilní a podléhají i **častým změnám**. Příkladem nám poslouží změny v právních předpisech realizovaných v roce 2000 (např. zákon o obcích, zákon o krajích, zákon o hlavním městě Praha, zákon o rozpočtových pravidlech).

3.1.1 Systém pramenů práva veřejné správy

Systém pramenů správního práva v České republice je **hierarchicky uspořádaný podle stupně právní síly**. Stupeň právní síly vyjadřuje postavení pramene v hierarchii právního řádu (jak víme, právní řád tvoří právní předpisy publikované ve Sbírce zákonů České republiky). Na nejvyšším stupni stojí Ústava České republiky a ústavní zákony, pak následují zákony a

zákonná opatření, dalším stupněm jsou nařízení vlády, vyhlášky ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy a nařízení rady územního samosprávného celku, vydávaná na místní (krajské) úrovni. Na úrovni zákona z hlediska právní síly stojí obecně závazné vyhlášky územní samosprávy.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů (dále jen Ústava ČR), stojí na vrcholku pomyslné pyramidy pramenů správního práva a vytváří východiska pro celý právní řád. Ústava ČR obsahuje **základní pilíře organizace veřejné moci** v České republice a je proto základním zdrojem správního práva ve veřejné správě. Pro ústavy demokratického typu, Ústavu ČR, nevyjímaje, je charakteristické dělení státní moci na:

- **moc zákonodárnou,**
- **moc výkonnou,**
- **moc soudní.**

Pro každou z moci jsou v Ústavě ČR uvedeny státní orgány, které z konkrétní moci představují. Vedle nich upravuje Ústava ČR též pravomoci nezávislých, jakými jsou **Česká národní banka** a **Nejvyšší kontrolní řad**.

Pro oblast správy věcí veřejných má zásadní význam hlava sedmá Ústavy ČR upravující základy **územní samosprávy**. Z Ústavy ČR též vyplývá právo orgánů veřejné moci vydávat právní předpisy (nařízení, vyhlášky). Vzhledem k procesu změny ústavních zákonů, pro které je potřeba třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů, je Ústava ČR a další ústavní zákony oproti jiným pramenům správního práva nejstabilnějším právním předpisem.

Zákony

Zákony, které stanoví práva a povinnosti subjektům (oprávněným i povinným), jsou **nejčastějším pramenem správního práva**. Jejich schvalování přísluší Parlamentu České republiky (Poslanecká sněmovna, Senát). Pro celou oblast veřejného práva, tj. i správního práva platí základní ústavní zásada, od které se odvíjí normotvorná na dalších úrovních právní síly, a to, že **povinnosti subjektům lze ukládat pouze na základě zákona**. Zákony svěřují správním orgánům působnost a pravomoc pro výkon veřejné správy. V hierarchii právní síly musí být všechny zákony v souladu s Ústavou ČR a zároveň jsou nadřazeny ostatním pramenům (např. vyhláškám ministerstev).

Jak již bylo uvedeno, neexistuje pro oblast veřejné správy komplexní kodifikace, ale úprava jednotlivých úseků veřejné správy je roztržena do jednotlivých speciálních zákonů (viz níže, kapitoly věnované správnímu právu **hmotnému a procesnímu**).

Zákonná opatření Senátu

Zákonná opatření přijímá Senát **Parlamentu České republiky** v případě, že dojde **k rozpuštění Poslanecké sněmovny**, a to pouze **ve věcech, které nesnesou odkladu**. Senát nemůže zasahovat do Ústavy České republiky, do volebního zákona, nemůže schvalovat ani státní rozpočet. Zákonné opatření se vyhláší stejně jako zákon, avšak po svolání nové Poslanecké sněmovny musí být zákonné opatření poslanci schváleno, jinak pozbývají platnosti.

Nařízení vlády

Nařízení vlády je vydáváno vládou České republiky **k provedení zákonů a v jejich mezích**. K jejich vydávání není potřeba na rozdíl od vyhlášek ministerstev a jiných subjektů výslovného přímého zmocnění v zákoně. Oprávnění k jejich vydávání pramení přímo z Ústavy ČR a jejich obsah musí být v souladu s právními předpisy vyšší právní síly, tj. Ústavou ČR a ústavními zákony. Jejich **účelem je provedení zákona**, a proto jejímu vydání musí existence zákona předcházet, neboť **práva a povinnosti mohou být stanovena pouze v zákoně**, nařízení musí z obsahu zákona vycházet a vytvářet podmínky pro jejich realizaci v praxi.

Vyhlášky ministerstev a jiných ústředních správních úřadů

Vyhlášky ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy se vydávají **na základě zákona k jeho provedení a v jeho mezích**. Na rozdíl od nařízení vlády České republiky, tyto právní předpisy mohou být vydávány pouze v případě, že je příslušný subjekt, tj. konkrétní ministerstvo nebo jiný ústřední orgán státní správy, k jejich vydání výslovně zákonem zmocněn.

Nařízení rady obcí a rady krajů

Nařízení rady obcí a rady krajů se vydávají **na základě zákona k jeho provedení a v jeho mezích** jako výraz přenesené působnosti k plnění úkolů státní správy, tedy úkolů, které stát přenesl do působnosti obecního a krajského zřízení. K jejich vydání musí existovat výslovné zákonné zmocnění. Nařízení rady krajů a rady obcí musí být v souladu se zákony a právními předpisy vydanými k jejich provedení.

Obecně závazné vyhlášky obcí a krajů

Obecně závazné vyhlášky krajů a obcí jsou vydávány **na základě ústavního zmocnění** jako výraz jejich samostatné působnosti. Okruh záležitostí, které lze touto formou upravit, je stanoven zvláštním zákonem a jejich obsah musí být v souladu s ústavou, ústavními zákony a se zákony. Obecně závazné vyhlášky obcí a krajů může obec a kraj vydávat z vlastní iniciativy bez výslovného zmocnění v zákoně. Z hlediska obsahové stránky obecně závazné vyhlášky postačuje, je-li v souladu se zákony. To vyplývá ze skutečnosti, že jde o tzv. **prvotní právní předpis**.

Mezinárodní smlouvy

Součástí českého právního řádu jsou mezinárodní smlouvy, které byly ratifikovány a publikovány ve Sbírce mezinárodních smluv.

Ústava ČR stanoví, že tyto smlouvy mají přednost před zákonem, tj. **stanoví-li zákon něco jiného než ratifikovaná mezinárodní smlouva, použije se pravidlo mezinárodní smlouvy**. Podmínkou platnosti takové smlouvy je její vyhlášení ve Sbírce mezinárodních smluv České republiky.

Právo Evropské unie

Právo Evropské unie vytváří samostatný právní řád odlišný od práva mezinárodního i vnitrostátního. Jedná se o právo, které je závazné ve členských státech Evropské unie a od vstupu České republiky do Evropské unie platí, že **unijní právo je aplikováno přednostně před právem vnitrostátním**. Typickým pramenem správního práva Evropské unie jsou:

- **nařízení,**
- **směrnice.**

Výčet pramenů správního práva by nebyl úplný, kdyby nebyla zmíněná také činnost Ústavního soudu České republiky. Jedná se o rozhodnutí, která Ústavní soud České republiky vydává jako tzv. negativní zákonodárce, když ruší právní předpis nebo jeho část. Ústavní nález, proto aby byl účinný, musí být vyhlášen ve Sbírce zákonů České republiky

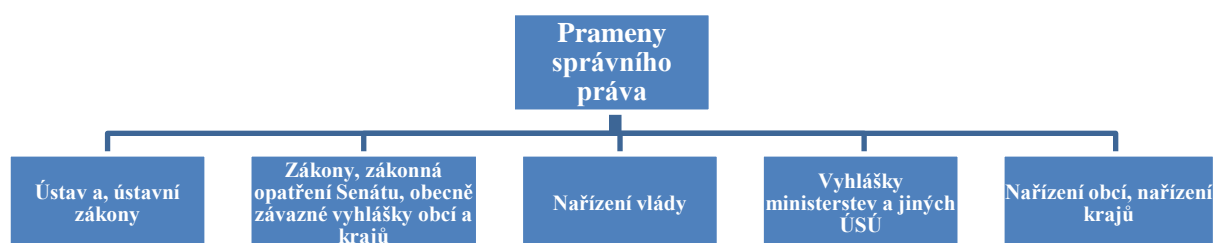
Publikace právních předpisů

Pojmy platnost, účinnost a legisvagance sehrává důležitou roli v publikaci právních předpisů. Jednou z podmínek platnosti právního předpisu je jeho publikace. Ve **Sbírce zákonů České republiky** se publikuje ústavní zákon, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády,

vyhlášky ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy a Česká národní banka. Ve **Sbírce mezinárodních smluv České republiky** se vyhlášují mezinárodní smlouvy závazné pro Českou republiku. Právo Evropské unie má vlastní publikační prostředek nazvaný **Věstník Evropské unie**.

Na **úřední desce obecního úřadu** se publikují obecně závazné vyhlášky obcí a ve **Věstníku právních předpisů kraje** jsou publikovány krajské předpisy. Pro Prahu platí zvláštní právní úprava stanovující povinnost publikovat právní předpisy ve **Sbírce právních předpisů hl. m. Prahy**

Obrázek č. 3: Prameny správního práva

Zdroj: vlastní

Opatření obecné povahy

Opatření obecné povahy je zvláštní typ úkonu správního orgánu, který není rozhodnutím ani právním předpisem:

- směřuje vůči neurčitému počtu dotčených osob v konkrétní věci např. územní plán dle stavebního zákona,
- doručování v řízení opatření obecné povahy výlučně na úřední desce,
- řízení přiměřené obecní části správního řádu.

Průběh správního řízení ve věci vydání opatření obecné povahy je zahájen projednáním, zveřejněním na úřední desce obce. Účinnost nastává 15.dnem po vyvěšení na úřední desce.

Na základě zveřejnění mohou dotčené subjekty podat připomínky. Připomínky může uplatnit ten, kdo je dotčen, správní orgán se vypořádá v odůvodnění opatření obecné povahy. Námitky uplatní vlastník nemovitosti písemně a odůvodněně do 30 dnů od zveřejnění, správní orgán o nich správní orgán vydá **rozhodnutí**. Proti opatření obecné povahy podat opravný prostředek, soudní přezkum možný.

Veřejnoprávní smlouva

je dvoustranný nebo vícestranný právní úkon, který zakládá, mění nebo ruší práva a povinnosti v oblasti veřejného práva. **Nesmí být v rozporu s právními předpisy**, nesmí je obcházet a musí být v souladu s veřejným zájmem.

Zúčastněnou stranou veřejnoprávní smlouvy je vždy správní orgán, nesmí snižovat důvěryhodnost veřejné správy, musí být účelné a správní orgán musí mít při jejím uzavírání za cíl plnění úkolů veřejné správy.

Druhy veřejnoprávní smlouvy:

- koordinační,
- subordinační,
- mezi účastníky řízení.

Cílem uzavření veřejnoprávní smlouvy je zajistit efektivnější výkon veřejnosprávních úkolů.

Koordinační smlouvy mohou mezi sebou navzájem uzavírat, pokud vykonávají státní správu:

- stát,
- veřejnoprávní korporace,
- jiné právnické osoby zřízené zákonem,
- právnické a fyzické osoby.

Koordinační smlouvu, uzavírají mezi sebou správní orgány navzájem zejména o **výkon přenesené působnosti**, ale i v rámci samosprávy, vždy nutné zmocnění v zákoně. Koordinační smlouvy může být uzavřena **mezi účastníky řízení**, neboť se dotýká se převodu práv a povinností mezi účastníky řízení (stavební řízení se souhlasem stavebního úřadu).

Subordinační smlouvu uzavírá správní orgán a adresát s fyzickou nebo právnickou osobou namísto vydání rozhodnutí ve správním řízení. Podmínkou účinnosti smlouvy je souhlas ostatních osob, které by byla účastníkem.

Návrh veřejnoprávní smlouvy a její uzavření (resp. přijetí) je učiněno **písemně** a projevy vůle všech smluvních stran musí být na téže listině (předmět, účastníci a dohodnutá práva a povinnosti). Je-li uzavřena mezi přítomnými subjekty, účinnost smlouvy nastává podpisem. Pokud probíhá právní vztah mezi nepřítomnými subjekty, pak účinnost nastává dojde-li smlouvy posledního z účastníků.

3.2 Shrnutí základních pojmů

Po prostudování kapitoly, bude student obeznámen se zdroji, ze kterých jsou upravovány právní vztahy při správě věcí veřejných

3.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Zjistěte z dostupných podkladů, kdy byla Parlamentem České republiky měněna Ústava ČR, v jaké fázi je v současné době projednávána změna dotýkající se dalších navrhovaných změn

3.4 Seznam doporučené literatury

SCISKALOVÁ, M. *Správní právo*. Karviná: SU OPF, 2014. ISBN 978-80-7248-994-7.

SCISKALOVÁ, M., 2014. *Veřejná správa*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 141 s. ISBN 978-80-7248-880-3.

Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava ČR

4 Pojem, principy, členění veřejné správy organizace místní správy a samosprávy

Cílem kapitoly

Výklad v kapitole navazuje na kap. č. 1, rozvádí v některých aspektech podrobnosti k veřejné správě. Cílem této kapitoly je osvojení si problematiky veřejné správy, jakož i získání dalších vědomostí a dovedností z oblasti veřejné správy. Za zmínku stojí i to, že studenti dovedou porovnat souvislosti správy věcí veřejných s právem správním, právem sociálního zabezpečení, správním řízením.

Klíčová slova

Stát, veřejná moc, státní moc, veřejná správa, státní správa, krajské zřízení, obecní zřízení, samostatná a přenesená působnost.

Obsah kapitoly

- objasnění některých z aspektů veřejné správy, vysvětlení poslání při výkonu státní správy,
- uvést subjekty oprávněné rozhodovat, subjekty, které očekávají poskytnutí služeb, nebo jsou povinni plnit zákonné povinnosti.

4.1 Výklad učiva

Výkon veřejné moci ve státě je představován **veřejnou správou**. Veřejnou správu lze chápat jako **správu veřejných záležitostí, uskutečňovanou v rámci výkonné moci ve státě**. Z bakalářského studia již víme, že veřejná správa představuje důležitý faktor ovlivňování života občanské společnosti, a to především z hlediska **ochrany veřejného zájmu**. Nepochybně nás provází celý náš život, i když si to bezprostředně neuvědomuje (např. matriční úřady se vztahují k člověku od jeho narození, změnou jména, příjmení, sňatkem až po jeho úmrtí).

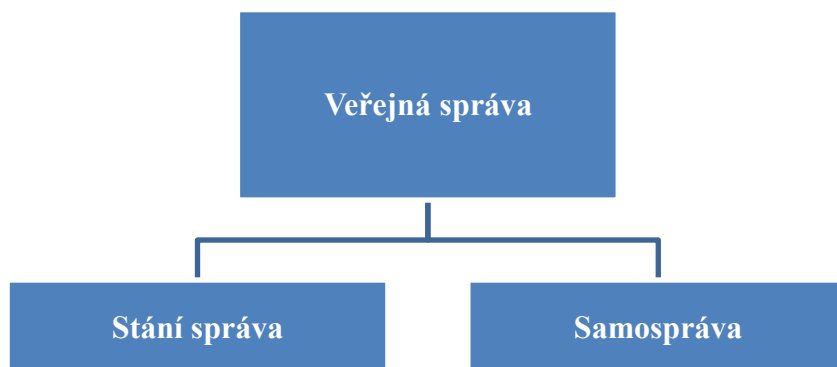
Co si představit pod pojmem „**správa**“? Obecně lze uvést, že správa prezentuje konkrétní **formu ovlivňování občanské společnosti** směřující k dosažení stanoveného cíle. Již ze samého základu tohoto slova lze dovodit, že jde o činnost spojenou „s právem“, proto její forma i obsah budou právem hodny **taxativně vymezeny právními předpisy**.

K pojmu správa patří pojem spravovat **veřejné záležitosti**. V tomto smyslu jde o činnosti při výkonu státní správy ve **veřejném zájmu**, tedy zájmu obecně prospěšnému, jehož nositelem je blíže neurčený okruh osob (občanů, podnikajících fyzických osob, právnických osob) příp. celá společnost. Správa vykonávaná ve veřejném zájmu zajišťuje, organizuje, sleduje uspokojování oprávněných potřeb subjektů ve společnosti.

Jak již bylo uvedeno v kapitole 1. **veřejná správa představuje souhrn veřejně prospěšných činností, které sledují veřejný zájem (státní, obecní). Jde o soubor osob a orgánů a subjektů veřejné správy, kteří vykonávají veřejně prospěšnou činnost.**

Spravovat věci veřejné znamená organizovat chod veřejných záležitostí a veřejných služeb oprávněnými subjekty a ochraňovat zájmy občanské společnosti, ve veřejném zájmu. **Veřejné správa je prováděná jednou z nejdůležitějších zásad správního práva, tou je služba veřejnosti.**

Obrázek č. 4: Dělení veřejné správy

Zdroj: vlastní

Z obecných zásad (mj. zákonnosti, materiální pravdy, pomoci a poučení, rychlosti a hospodárnosti) uplatňovaných při správě věcí veřejných, vyplývá, že veřejná správa je vázána při rozhodování o právech a povinnostech subjektů, zákony a jinými právními předpisy. V tomto ohledu je nasnadě poukázat na odlišnosti správy veřejné a soukromé, a to nejen proto, že i soukromé subjekty se podílejí na činnostech ve veřejné správě, tedy nevvrchnostenská správa. **Na výkonu veřejné správy se mohou podílet a podílejí se subjekty soukromoprávní (právnické osoby, fyzické osoby).** Bude tomu v případech, kdy orgán **veřejné správy, pověří**

výkonem služby veřejnosti právnickou nebo fyzickou osobu. Na základě uvedené skutečnosti je soukromoprávní subjekt oprávněn vykonávat státní správy ve veřejném zájmu.

Lze shrnout, že činnost **veřejné správy** je řízená závaznými principy, právními předpisy při správě věcí veřejných v takovém rozsahu, v jakém jí to umožňuje. V **soukromé správě** subjekty dohodnou, co zákon nevylučuje.

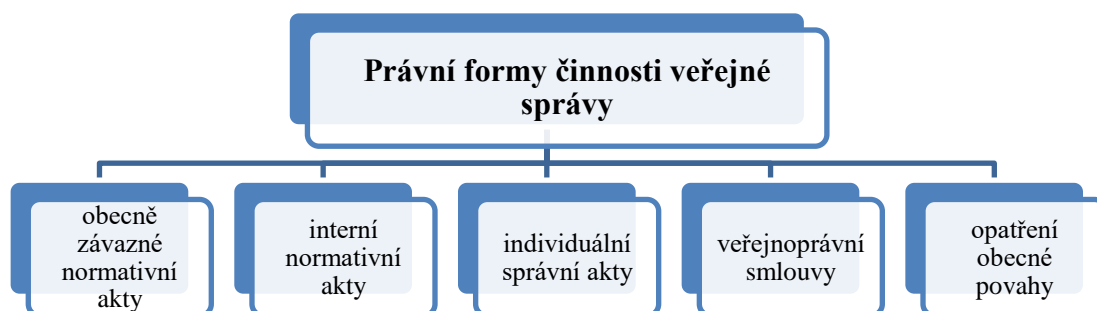
Veřejná správa je na rozdíl od soukromé správy vybavena veřejnou mocí, může zasahovat do veřejných záležitostí prostřednictvím mocenských nástrojů (např. vydáním správního rozhodnutí ve věci povolení podnikat nebo podzákonného právního předpisu).

Činnost ve veřejné správě je rozsáhlá, obdobně je tomu i v rámci rozhodovacích pravomocí správních orgánů. **Vrchnostenská veřejná správa** má jednoznačně stanovené pravomoci v oblasti nařizovací činnosti. Vstupuje do právního stavu jak fyzických tak i právnických osob s právem rozhodovat o jejich právech a povinnostech. Při výkonu státní správy může **správní orgán činit pouze to, co je mu zákonem výslovně svěřeno**.

Takový charakter činnosti, nazýváme právními **vztahy nadřízenosti a podřízenosti**, které vznikají, mění se a zanikají mezi správním orgánem a adresátem veřejné správy. Správní orgán při správě věcí veřejných má v rozhodovacích pravomocích mocenskou nadřízenost nad subjekty, o jejichž právech nebo povinnostech rozhoduje. Postup správního orgánu při rozhodování se řídí obecným procesním právním předpisem, kterým je zákon č. 500/2004 Sb., **správní řád** ve znění pozdějších předpisů.

Mezi výsledky činnosti správních orgánů při výkonu státní správy patří mj. **vydání správního rozhodnutí ve věci**, vyjádření, osvědčení, sdělení, veřejnoprávní smlouvy a též opatření obecné povahy.

Obrázek č. 5: Právní formy činnosti veřejné správy

Zdroj: vlastní

V rámci správy věcí veřejných jsou nepochybně i činnosti, které státní orgány nemohou v plném rozsahu zajistit, v dnešní „covidové“ době jsme toho svědkem. Na základě uvedeného se stát obrací na fyzické nebo právnické osoby, které činnost zajišťují požadované specializované služby veřejnosti. Při poskytování specializovaných služeb však již nejde o autoritativní vystupování vůči adresátům veřejné správy, ale o dohodu.

Poskytování služeb pro veřejnost vybranými subjekty soukromého práva směřuje např. do oblasti pečovatelské. Právní vztahy, které při výkonu služeb vznikají nebo zanikají, jsou založené na smluvním vztahu, jsou pro ně charakteristické rovnoprávné vztahy mezi orgány a adresáty veřejné správy (smlouva o poskytování služby je uzavírána mezi žadatelem a poskytovatelem).

Právní předpisy, kterými se tento druh právních vztahů řídí, jsou právní předpisy soukromého práva, jakými jsou například zákoník práce, občanský zákoník, zákon o korporacích.

Součástí veřejné správy

Veřejnou správou se rozumí správa veřejných záležitostí, kterou realizuje stát, státní mocí. Veřejnou správu nevykonává pouze stát, to vyplývá z hlavy sedmé Ústavy České republiky **Územní samospráva**. V čl. 99 se uvádí: „Česká republika se člení na **obce**, které **jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky**. Čl. 100 odst.1) stanoví, že: „**Územní samosprávné celky** jsou územními společenstvími občanů, která **mají právo na samosprávu**. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody.“

Veřejná správa je projevem **výkonné moci** ve státě:

- **vykonávaná státem, tj. státní správa,**
- **vykonávaná veřejnoprávními korporacemi (obce, kraje) tj. samospráva.** Ke správě veřejných záležitostí jsou veřejnoprávní korporace povolány k výkonu státní správy v rámci **přenesené působnosti**.

Státní správa je ta část veřejné správy, kterou v rámci výkonné moci, vykonávají státní orgány j. vláda, ministerstva, jiné ústřední správní úřady, územní správní úřady, jakož i **orgány územních samosprávných celků**, tj. obcemi a kraji v přenesené působnosti.

Činnost těchto správních orgánů má charakter **výkonný** (realizuje právní předpisy do praxe), **podzákonny** může činit pouze to, k čemu je oprávněn zákony. V neposlední řadě jde o

nařizovací charakter činností, kde správní orgány uplatňují mocenské nástroje, jsou oprávněni vydávat rozhodnutí ve věci (individuální akt aplikace práva).

Ústřední státní správa

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady jsou povolány k výkonu státní správy ve veřejném zájmu, lze je zřídit a stanovit kompetence pouze na základě zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky ve znění pozdějších předpisů.

Územní státní správa

Územní státní správu vykonávají územní správní úřady, které mají ze zákona působnost na území krajů, okresů nebo jiného správního obvodu. Územní správní úřady jsou zřizovány stejně, jako je tomu u ústředních správních úřadů, tj. na základě zákona (např. pracoviště Úřadu práce České republiky). Pravomoci k výkonu státní správy jim vyplývají z právních předpisů, mezi územní správní úřady patří mj.: správy sociálního zabezpečení, veterinární správy, újezdní úřady, Krajské pobočky a kontaktní pracoviště Úřadu práce České republiky.

Samospráva

Jak je v předchozím výkladu uvedeno, samospráva je veřejnou správou uskutečňovanou jinými veřejnoprávními subjekty než státem, a to nestátními subjekty označovanými jako veřejnoprávní korporace. Samosprávy ve veřejné správě představuje výkonné působení a ovlivňování společenského života prostředky nestátního charakteru, například kolektivní rozhodování, volba orgánů, tj. takovými prostředky, které nemají státně mocenskou povahu.

Tyto aspekty jsou charakteristické odlišnosti samosprávy od státní správy, která má mocenské nástroje k realizaci vůle státu. **Samosprávu dělíme na:**

- **územní (místní),**
- **zájmovou.**

Územní samospráva

Územní samospráva představuje právo a schopnost místních společenství v mezích stanovených zákonem na svou odpovědnost a v zájmu občanské společnosti spravovat podstatnou část věcí veřejných. Územní samospráva je veřejná správa uskutečňovaná jinými subjekty, než je stát, jsou to **základní a vyšší ÚSC**, tj. **obce, kraje, hlavní město Praha**. Jejich

rozsah činností je ze zákona soustředěn **na vlastní záležitosti**. Územní samosprávné celky, mají lepší předpoklady a zájem řešit místní záležitosti než stát. K tomu používá **prostředky, které nemají povahu veřejné moci**, její základní principy stanoví **Ústava ČR (hlava 7)**.

Zájmová samospráva

Zájmová samospráva představuje profesní organizace podle zájmu, mohou to být některé obory a profese lidské činnosti zřízené zákonem. Zákonem je takto stanoveno povinné nebo nepovinné členství, např. Česká lékařská komora, Česká advokátní komora, Komora auditorů, akademické senáty vysokých škol s **povinným členstvím** a například Hospodářská komora ČR, Agrární komora ČR, s **nepovinným členstvím**.

Funkční a organizační pojetí veřejné správy

Jak vyplývá z výše uvedeného, veřejná správa představuje soubor rozsáhlých výkonných i řídicích činností, které zabezpečují ve veřejném zájmu správní orgány.

Činnost i výkon státní správy realizují instituce, tj. **tzv. funkční pojení veřejné správy**. Jde o soubor podzákonných a nařizovacích činností v oblasti veřejné správy vykonávané ve veřejném zájmu. Při tvorbě právních předpisů legislativci berou v úvahu zkušenosti z praktického uplatňování právních předpisů a též funkci státu při správě věcí veřejných (organizační a funkční působení práva v praxi). Samozřejmě, že funkční předpoklady realizovatelnosti práva ve veřejné správě, jsou limitovány svoji objektivní povahou.

Příkladem nám poslouží výkon správního dozoru, vydávání rozhodnutí ve věci, jakož souboru činností, při nichž jsou správní orgány vázány právními předpisy, správními akty a za tuto činnost nesou odpovědnost.

Organizačním (formálním) pojetí veřejné správy rozumíme činnosti správních orgánů, které veřejnou správu vykonávají:

- přímo například ministerstva, nebo na územní úrovni, například správa sociálního zabezpečení,
- nepřímo, na základě přenesené působnosti realizované obcemi a kraji.

Obrázek č. 6: Výkon činností ve veřejné správě

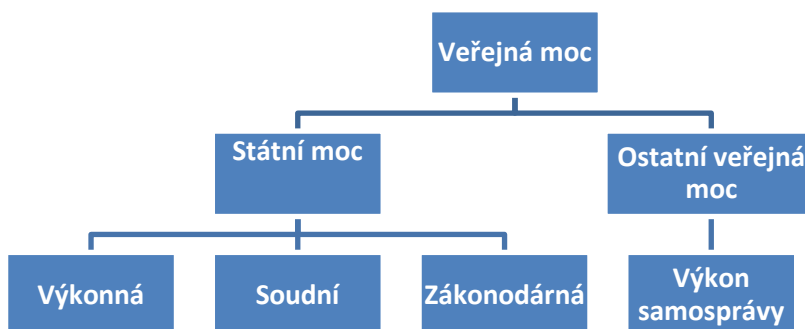

Zdroj: vlastní

4.2 Shrnutí základních pojmů

Výkon státní správy je součástí veřejné moci a její výkon představuje právě veřejná správa. Obsah pojmu moc veřejná je tak širší než pojmu moc státní, když tato moc je součástí moci veřejné. Z toho vyplývá, že moc veřejná je vykonávána jak orgány státní moci, tj. orgány moci zákonodárné, výkonné a soudní, tak i dalšími subjekty, zejména již zmíněnými orgány samosprávy (územními, zájmovými).

Obrázek č. 7: Veřejná moc

Zdroj: vlastní

4.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Prozkoumejte rozsah činnosti samosprávy ve Vaší obci (městě), jednu z nich vyberte a popište. Informaci prezentujte v seminární složce předmětu

4.4 Seznam doporučené literatury

Zákon č.128/2000 Sb., o obcích, obecní zřízení,

Zákon č.129/2000 Sb., o krajích,

Zákon č.131/2000 Sb., o hlavním městě Praha.

5 Charta místní samosprávy

Cíle kapitoly

Představit jednu z důležitých mezinárodních smluv ovlivňujících činnost v samosprávě

Klíčová slova

Dohoda, samospráva, občan, činnost, práva, povinnosti, ochrana.

Obsah kapitoly

za prvé podklady ke studiu „územní samosprávy“ jsou součástí kapitoly 3
výklad druhé části se věnuje Evropské chartě místní samosprávy

5.1 Výklad učiva

Evropská charta místní samosprávy (dále jen Charta) je mnohostranná dohoda, která byla podepsána ve Štrasburku, dne 15. 10. 1985, 11 členskými státy Rady Evropy. V platnost vstoupila, dne 1. 9. 1988. Rada Evropy, tímto počinem dovršila úsilí vymezit a právně zakotvit základní zásady místní samosprávy a zákonnými prostředky, definovat prostor pro zajištění a ochranu místní samosprávy. Koncepce textu smlouvy měla složitý vývoj, podkladem se stala mj. Deklarace zásad místní samosprávy Parlamentního shromáždění Rady Evropy z roku 1970, jakož i ministerská konference konaná v Římě v listopadu 1984.

Záměrem Charty, bylo a nepochybně zůstává nadále, vytvářet prostor pro zajištění a ochranu místní samosprávy se všemi zákonnými prostředky, které s odpovědnou činností samosprávy souvisejí, a jsou pro demokracii nezbytné. Charta rovněž vymezuje ústavní a legislativní zásady související s pravomocemi, odpovědností, dozorem, kontrolou a důležitou oblastí jakou je financování, kterými by se měly řídit místní samosprávy.

Přijetím podmínek stanovených Chartou se smluvní strany zavazují k aplikaci vymezených základních zásad. Ty, jsou zárukou jak politické, správní tak i v neposlední řadě finanční nezávislosti místní samosprávy.

Jak vyplývá z **preambule Charty**:

- **cílem Rady Evropy je dosáhnout větší jednoty mezi jejími členy** za účelem ochrany a realizace ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím;
- **jednou z metod, jak tohoto cíle dosáhnout, jsou dohody v oblasti správy,**
- **místní společenství jsou jedním z hlavních základů jakéhokoli demokratického zřízení;**
- **právo občanů podílet se na chodu věcí veřejných je jednou z demokratických zásad sdílených všemi členskými státy Rady Evropy;**
- **to vyžaduje,** aby existovala místní společenství vybavená demokraticky vytvořenými rozhodovacími sbory a mající **vysokou míru autonomie**, pokud jde o jejich odpovědnosti a způsoby a prostředky její realizace, i **zdroje** potřebné k tomu, aby této odpovědnosti dostála.

Obsahovou stránku Charty tvoří ústavní a zákonné základy místní samosprávy, výklad pojmů místní samosprávy a její rozsah, ochranu hranic místních správních jednotek, správní strukturu a zdroje k plnění úkolů místních společenství. Dále pak podmínky výkonu odpovědnosti, správní dozor nad činností i finanční zdroje místních společenství. Další oblast právní úpravy představuje právo místních společenství se sdružovat a právo na ochranu místní samosprávy, nato navazují ustanovení o závazcích a neposlední řadě ujednání o podpisu, ratifikaci a vstupu dohody v platnost, jakož i možnosti výpovědi smlouvy a oznamování důležitých informací generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.

S přijetím podmínek Charty si musí být strany vědomy respektování stanovených kritérií. Ta jsou vymezená v čl. 12 s názvem **Závazky**:

„1. Každá strana prohlašuje, že se cítí vázána alespoň dvaceti odstavci části I této Charty, z nichž alespoň deset musí být vybráno z následujících odstavců:

- článek 2, článek 3 odst. 1 a 2, článek 4 odst. 1, 2 a 4, článek 5, článek 7 odst. 1, článek 8 odst. 2, článek 9 odst. 1, 2 a 3, článek 10 odst. 1 a článek 11.

2. Každý smluvní stát při ukládání své ratifikační listiny, listiny o přijetí nebo schválení oznámí generálnímu tajemníkovi Rady Evropy odstavce vybrané podle ustanovení odstavce 1 tohoto článku.

3. Kterákoli strana může kdykoli později generálnímu tajemníkovi oznámit, že se cítí být vázána kterýmikoli odstavci této Charty, které podle ustanovení odstavce 1 tohoto článku ještě

nepřijala. Takové následné prohlášení bude považováno za nedílnou součást ratifikace, přijetí nebo schválení stranou toto oznámení činící a tento účinek bude mít počínaje prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy generální tajemník toto oznámení obdržel.“

5.2 Shrnutí základních pojmů

Je dobré získat informace obsahové stránce Charty, která tvoří **ústavní a zákonné základy místní samosprávy**, ochranu hranic místních správních jednotek, **správní strukturu a zdroje k plnění úkolů místních společenství**. Vymezuje též podmínky **výkonu odpovědnosti, správní dozor** nad činností i finanční zdroje místních společenství.

5.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Prozkoumejte některý z článku Charty a zjistěte uplatnění aspektů této charty v podmínkách obce nebo kraje.

5.4 Seznam doporučené literatury

1. Sdělení č.181/1999 Sb., Evropská charta místní samosprávy
2. Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů
3. webmaster: Česká vydavatelská pro internet s. r. o., webhouse.cz
4. <http://cs-magazin.com/index.php?a=a2008082041>
5. <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-charta-mistni-samospravy-13600.html>
6. Polčák.S., Proč je Evropská Charta místní samosprávy bez výhrad.13.5.2014 Moderní obec str. 9 Ekonomika

6 Obecní zřízení

(samostatná a přenesená působnost obce)

Cíle kapitoly

Představit postavení, činnost, pravomoci obce, jejich orgánů a neposlední řadě i odpovědnosti za hospodaření, zajištění chodu obce jakož i plnění závazků vůči občanům obce, právníckým osobám působících na území obce.

Klíčová slova

Občan, obec, majetek, zastupitelstvo, obecně závazné vyhlášky, úřad, rozhodování, právo, povinnost, opatření k nápravě.

Obsah kapitoly

V kapitole je pojednání o postavení samosprávy v systému veřejné správy

V další části jsou prezentovány orgány samosprávy a jejich hlavní činnost a odpovědnost

6.1 Výklad učiva

Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů v hlavě sedmé čl. 99 a násl. stanoví, že:

„Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon č. 128/ 2000Sb., obecní zřízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o obcích) stanoví, kdy jsou správními obvody. Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku. **Vytvořit, nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek, lze jen ústavním zákonem“.**

Obec je samostatně spravována zastupitelstvem. Vyšší územní samosprávný celek (kraj) je samostatně spravován zastupitelstvem. **Územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními**

korporacemi, které mohou mít **vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu**. Stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem.

Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období.

Na základě výše uvedeného lze uvést charakteristické **znaky územní samosprávy**:

- je základním územním samosprávným společenstvím občanů, které tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce,
- je veřejnoprávní korporací,
- má vlastní majetek,
- vystupuje v právních vztazích svým jménem, na vlastní účet a odpovědnost,
- pečuje o všestranný rozvoj území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem,
- je spravována zastupitelstvem obce, své záležitosti spravuje v tzv. samostatné působnosti, stát může do této samostatné působnosti zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích,
- je oprávněna rozhodovat o právech a povinnostech subjektů na základě přenesené působnosti.

To umožňuje státu svěřit výkon vymezených úkolů správy státu jim aprobovanými veřejnoprávními subjekty. Samospráva tak představuje tu část veřejné správy, která je zákony svěřená subjektům, jichž se bezprostředně týká. Samospráva jako o části správy státu, která je decentralizována na subjekty nestátního charakteru, veřejnoprávní korporace.

Cílem subjektů samosprávy je realizace vlastní samosprávné moci, která však v sobě zahrnuje, jak prvotní samosprávnou pravomoc rozhodování v otázkách, kdy stát ponechává plně na samosprávných orgánech tvorbu jejich samosprávné moci (vytváření svých orgánů, nakládání s majetkem),

tak i výkonnou samosprávnou pravomoc k výkonu nejen vlastních samosprávných aktů, ale i k samosprávnému výkonu zákonů v podmínkách působení samosprávných orgánů.

Jako státní správa i samospráva v sobě zahrnuje řídicí a regulační procesy. Zde se však projevují jinak, a to zejména tím, že směřuje k zajištění samořízení a samoregulace. Obdobně i

samosprávu lze šířeji charakterizovat jako činnost podzákonou (vázanou zákony, ale i svými právními předpisy), výkonnou (vykonávající zákony a své právní předpisy), nařizovací (uplatňuje své mocenské nástroje).

Státní správa i samospráva se vyznačují řadou specifických a svým způsobem protikladných charakteristických znaků vyskytujících se v činnosti jejich orgánů, které obě částí (subsystémy) veřejné správy vzájemně vymezují. S jistou mírou zobecnění je možno upozornit na následující:

Státní správa i samospráva se vyznačují řadou specifických a svým způsobem protikladných charakteristických znaků vyskytujících se v činnosti jejich orgánů, které obě částí (subsystémy) veřejné správy vzájemně vymezují. S jistou mírou zobecnění je možno vymezit tyto následující rozlišující znaky.

Veřejnoprávní korporace jako subjekty veřejné správy

Veřejnoprávní korporace jsou svým charakterem občansky nebo člensky organizované subjekty veřejné správy, kterým byla svěřena moc samostatně plnit veřejné úkoly. Mezi **společné znaky veřejnoprávních korporací** patří. **právní základ**, což znamená, že jsou založeny zákonem nebo jiným „vrchnostenským“ aktem vydaným ale opět na základě zákona.

Správci i spravovaní tvoří jednotu, když spravovaní jsou sami aktivními nositeli správy.

Veřejnoprávní korporace jsou právními osobami samostatně způsobilými k majetkovým a jiným právně závazným úkonům, jakož i způsobilými **nést za své závazky odpovědnost**.

Musí být **nadány mocenskou pravomocí** k činění „vrchnostenských“ úkonů, musí mít **jistou nezávislost na státních správních úřadech v rozsahu úkolů a oprávnění, které jim byly svěřeny**. **Státní dozor** se zde omezuje pouze **na kontrolu zákonnosti, případně hospodaření s finančními prostředky státu**.

Obecně jsou veřejnoprávní korporace rozdělovány zejména na tzv. **územní**, pro které je charakteristické, že pro členství v nich je rozhodující tzv. *domovské právo (domicilium)*, tj. trvalé bydliště fyzických osob nebo sídlo právnických osob na jejich území. **Územními veřejnoprávními korporacemi jsou obce** (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích), **kraje** (zákon č. 129/2000 Sb., o krajích), hl. města Praha (zákon č. 130/2000 Sb., o hl. městě Praha).

Z druhé to jsou **zájmové (profesní)**, členství v nich se váže nejčastěji k určité skupině povolání.

V rámci zájmových veřejnoprávních korporací dále rozlišujeme korporace s povinným

členstvím (komory advokátní, notářské, stomatologické, daňových poradců), s nepovinným členstvím (Hospodářská a agrární komora), patří sem např. i vysoké školy.

Veřejný ústav jako subjekt veřejné správy

Veřejným ústavem se rozumí souhrn *osobních a věcných prostředků, které subjekt veřejné správy používá za účelem zajišťování určitého trvalého úkolu či služby*. Vzhledem k tomu, že z této definice nevymezuje mezi znaky veřejného ústavu právní subjektivitu rozlišují se

- *samostatné veřejné ústavy*, které mohou být zřizované pouze zákonem nebo právním předpisem vydaném na jeho základě. Stávají se tak právními osobami způsobilými k právům a povinnostem *vymezeným zřizovacím právním předpisem*,
- *nesamostatné* veřejné ústavy, které nejsou samostatnými právními osobami a vznikají zpravidla jako zvláštní organizační jednotky z vůle subjektu či konkrétního vykonavatele veřejné správy. Interní předpisy zřizovatele poskytují pak takovému ústavu určitou volnost potřebnou k plnění jeho úkolů.

Oproti veřejnoprávním korporacím veřejné ústavy nedisponují členy, ale zajišťují subjektům užívajícím tyto ústavy věci a hodnoty. Uživatelé pak musí zachovávat určitá pravidla stanovená ústavem. Jedná se např. **o školy, veřejné galerie, obecní nemocnice**.

Veřejný podnik jako subjekt veřejné správy

Veřejný podnik nemá oproti veřejnému ústavu většinou trvalý charakter. Zpravidla se jedná o právní osobu vykonávající určitou část úkolů veřejné správy na základě koncese nebo veřejnoprávní smlouvy uzavřené mezi subjektem soukromého podnikání a oprávněným subjektem veřejné správy. Patří sem např. **vydávání technických norem, veřejná doprava, autorizována technická kontrola stavu motorových vozidel**. V širším pojetí je za veřejný podnik považována každá kvalifikovaná činnost uskutečňovaná ve veřejném zájmu, a to zpravidla na dobu určitou.

Jiné subjekty veřejné správy

Jedná se o ty subjekty, které zabezpečují úkoly veřejné správy, zejména v oboru služeb, správy majetku apod. Mohou jimi být fyzické i právní osoby soukromého práva, jestliže zákonem nebo rozhodnutím příslušného státního orgánu byla na ně **přenesením či propůjčením**

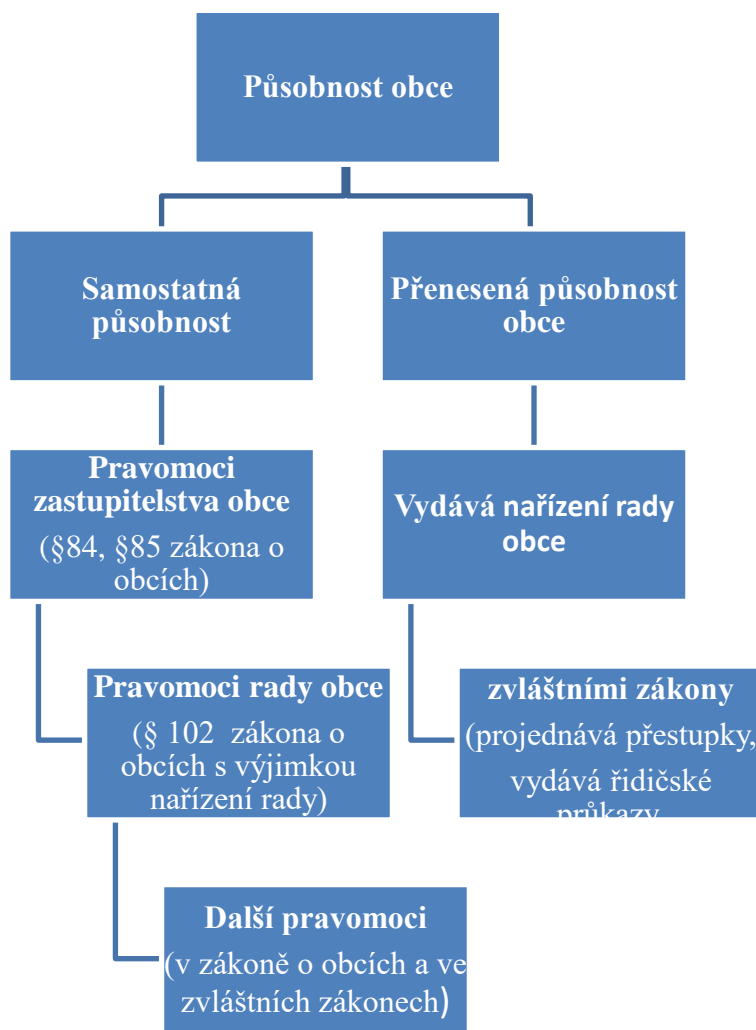
delegována určitá veřejnoprávní působnost a pravomoc nebo došlo k uzavření veřejnoprávní smlouvy, jejímž předmětem je plnění určitých veřejných úkolů (**vodní stráž, lesní stáž**) nebo byla založena nová právnická osoba soukromého práva za účelem dosahování obecně prospěšných cílů či služeb (**nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti**).

Rok 2000 byl pro oblast veřejné správy z hlediska legislativy významný, došlo ke schválení značného počtu právních předpisů jak na úseku hmotného tak i procesního práva. Dne 12. 11. 2000 nabyl účinnosti zákon upravující v České republice obecní zřízení, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), který nahradil předchozí zákon stejného názvu (zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení)). Společně s výše citovanými články I. a VIII. Ústavy je tak vytvořen základní právní rámec obecního zřízení.

Trochu historie. Po polovině 19. století začala platit nová právní úprava samosprávy měst, městeček a vesnic, tzv. obecní zřízení. Obec v rámci samosprávy obstarávala jak své „vlastní“ záležitosti (např. správa obecního majetku), tak i některé „přenesené“ záležitosti, které na obec přenesl stát ze svých pravomocí (např. záležitosti školství, živností, evidence obyvatelstva). Každá samosprávná obec měla obecní výbor, jehož členové ze svých řad volili obecní představenstvo, složené z purkmistra či starosty a alespoň dvou radních. Obecní výbor se volil na tři roky.

V českých zemích byly obce zřízeny císařským patentem č. 170/1849 ř. z.[1]. Tato úprava byla nahrazena císařským patentem č. 58/1859 ř. z. a poté federálním zákonem č. 18/1862 ř. z. České obecní zřízení (zákon č. 7/1864 zemského zákoníku) nikdy nebylo výslovně zrušeno. To samé platí i pro zákon č. 4/1864 moravského zemského zákoníku a zákon č. 17/1863 slezského zemského zákoníku. Jsou však obsoletní.

Obrázek č. 8: Působnost obce

Zdroj: vlastní

SAMOSTATNÁ PŮSOBNOST OBCÍ

Právo obcí na samosprávu je obsaženo v první řadě v Ústavě a samozřejmě v zákoně o obcích. Ústava ČR současně poskytuje záruky proti zásahům státní mocí do obecní samosprávy. Stát je zmocněn k zásahu jen vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem stanoveným v zákoně. Ani vláda České republiky nemůže svými usneseními zasahovat do samostatné působnosti obcí.

Ústava ČR ani zákon o obcích se nesnaží v žádné ze svých částí, o vymezení obecné definice územní samosprávy. Oba tyto právní předpisy včetně zákona o krajích tuto působnost víceméně jen konstatují a chrání. Zákon o obcích pak ve svém ustanovení § 35 vymezuje její rozsah.

Obecně se proto za **samostatnou působnost obce považuje její právo spravovat své záležitosti samostatně** a při výkonu samostatné působnosti se řídit pouze zákony a jinými právními předpisy vydanými na základě zákona. Při vydávání obecně závazných vyhlášek pak pouze zákonem. **Samostatnost je zvýrazněná** tím, že do ní mohou zasahovat státní orgány a orgány krajů pouze vyžaduje-li to ochrana zákona a způsobem stanoveným v zákoně. Nutno ovšem doplnit, že ingerence orgánů krajů do samostatné působnosti obcí byla dále minimalizována zrušením dozoru kraje nad vydávání obecně závazných vyhlášek obcí. V současné době zahrnuje pouze právo hejtmána kraje požadovat svolání mimořádného zastupitelstva obce a souhlas ředitele krajského úřadu k jmenování a odvolání tajemníka obce.

Ve zmíněném ustanovení § 35 zákona o obcích je uvedeno dvojí vymezení pravomoci. Jednak **pozitivní vymezení** samostatné působnosti „záležitosti, které jsou v zájmu obce a občana obce, a které do samostatné působnosti obce svěří zákon“ a jednak **negativní vymezení. Negativní vymezení pravomocí** je možno z pozitivního odvodit tak, že z působnosti obcí jsou vyloučené ty záležitosti, **kteřé jsou „zákonem svěřeny krajům nebo jde o přenesenou působnost orgánů obce nebo je zvláštním zákonem svěřena správním úřadům jako výkon státní správy“**.

- **Zákonodárce si zřejmě při vymezení rozsahu samostatné působnosti obcí byl vědom této skutečnosti, a proto ve výčtu jednotlivých působností odkazuje na § 84, 85 a 102 zákona o obcích, což jsou působnosti zastupitelstva a rady obce. Vedle tohoto vymezení dále zákon o obcích do samostatné působnosti zahrnuje i „péči obcí v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů (tj. zejména **uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku**)“.** Lze konstatovat, že řada obecně vymezených působností je dále konkretizována zvláštními zákony. Např. přestupkovým zákonem na úseku ochrany veřejného pořádku, zákonem o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení na úseku sociální péče, zákonem o státní správě a samosprávě ve školství na úseku výchovy a vzdělávání.

Zastupitelstvo obce jako jediný ústavní a přímo občany volený orgán obce v samostatné působnosti má takřka komplexní samosprávnou pravomoc. Jak již bylo uvedeno, zejména v § 84 zákona o obcích uveden **výčet působností**, které jsou samosprávného charakteru. Ve výčtu je obsaženo celkem 21 položek. Některé z nich s určitou mírou nepřesnosti seskupit

podle jejich charakteru např.:

- působnosti koncepční, tj.:

schvalování programu rozvoje obce,

schvalování územního plánu a regulačního plánu obce,

schvalování rozpočtu obce a závěrečného účtu,

vydávání obecně závazných vyhlášek,

rozhodování o vyhlášení místního referenda,

navrhovat změny katastrálních území uvnitř obce, schvalovat dohody o změně hranic obce a o slučování obcí,

rozhodovat o spolupráci obce s jinými obcemi,

- konstitutivní působnost s vnějším zaměřením, tj.

zřizování trvalých a dočasných fondů,

zřizování a rušení příspěvkových organizací a organizačních složek obce,

založení nebo rušení právnických osob vč. rozhodování o účasti v již založených právnických osobách,

delegování zástupců obce na valnou hromadu obchodních společností, v nichž má obec majetkovou účast,

navrhovat a odvolávat zástupce obce do ostatních orgánů obchodních společností s majetkovou účastí obce,

- konstitutivní působnost s vnitřním zaměřením, tj.

volit z řad členů zastupitelstva obce a odvolávat starostu, místostarosty a další členy rady,

určovat funkce, pro které budou členové zastupitelstva obce uvolněni,

stanovit počet členů rady obce,

zřizovat a rušit výbory zastupitelstva, volit a odvolávat předsedy výborů a další jejich členy,

zřizovat a zrušovat obecní policii,

rozhodovat o zřízení a názvech částí obce, o názvech ulic a dalších veřejných prostranství

Do samostatné působnosti patří zejména **udělování a odnímání čestného občanství** a cen obce, **rozhodování** v oblasti výše uvedeného hospodaření obce, **slučování či oddělování obcí**, oprávnění starosty obce požadovat po Policii České republiky součinnost při zabezpečování místních záležitosti veřejného pořádku, **oprávnění rady obce k ukládání sankcí** (pokut) podnikajícím fyzickým osobám a právnickým osobám.

Výkon samostatné působnosti je svěřen zejména voleným orgánům obce. K předcházení dřívějších pochybností zákonodárce stanovil, že **pokud zvláštní zákon upravuje působnost obce a nestanoví, že jde o přenesenou působnost obce, platí, že jde vždy o samostatnou působnost.**

Přenesená působnost obcí

Česká republika patří k zemím Evropské unie, v nichž je od dob rakouskouherské monarchie uplatňován tzv. „spojitý systém územní veřejné správy“. Je charakterizován tím, že územní samosprávné celky vedle své samostatné působnosti vykonávají i tu část státní správy, která je na ně ze státní správy přenášena pouze a výhradně zákony, tj. přenesenou působnost. Generálně je to umožněno čl. 101 odst. 1 a čl. 105 Ústavy ČR, které stanoví jednak, že „zákon stanoví, kdy jsou územní samosprávné celky správními obvody“ jakož i že „výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon“. Zákon o obcích pak v úvodních ustanoveních (§7 odst. 2, uvádí „Státní správu, jejíž výkon byl zákonem svěřen orgánu obce, vykonává tento orgán jako svou přenesenou působnost“).

Charakteristické znaky přenesené působnosti obcí

Ve srovnání s výkonem samostatné působnosti je možno jejich **přenesenou působnost odlišit následujícími charakteristickými znaky:**

rozsah výkonu přenesené státní správy je oproti samosprávě omezen pouze na záležitosti, které jsou obcím výslovně svěřené zákonem, zvláštnosti obcí je že tyto záležitosti jsou jim svěřovány diferencovaně, když zákon o obcích rozlišuje pro **výkon přenesené působnosti tři stupně obcí,**

- při výkonu přenesené státní správy se orgány obce neřídí pouze zákony a jinými právními předpisy, ale i usneseními vlády, směrnicemi ústředních správních úřadů publikovanými ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí, návrhy opatření, popřípadě rozhodnutím krajského úřadu, učiněným podle zvláštního právního předpisu v rámci kontroly výkonu přenesené působnosti,

- orgány obce vykonávající přenesenou státní správu jsou instancně **podřízené věcně příslušným orgánům krajů a odpovědně řízeny věcně příslušnými ústředními**

správními orgány; stát tak spolu s dozorem disponuje oproti samosprávě podstatně rozsáhlejšími a intenzivnějšími prostředky k zajištění řádného výkonu přenesené působnosti obcemi,

- vzhledem k nestátnímu charakteru obcí, a tím i výkonu úkolů státu nestátními subjekty je výkon přenesené působnosti za úhradu. Obce se nerady spokojují s tím, že za plnění úkolu státu, tj. výkon státní správy v přenesené působnosti, nedostávají proplaceny skutečné náklady. Stát hradí pouze příspěvek na náhradu nákladů spojených s výkonem přenesené působnosti,

Kategorizace obcí pro výkon přenesené působnosti

Pro výkon samostatné působnosti nejsou obce nijak kategorizovány. Není tomu tak ale při výkonu přenesené působnosti. Vzhledem k velkému počtu obcí v ČR a navíc s poměrně malým počtem obyvatel (do 1000 občanů takřka 80 % obcí) nelze zajistit kvalifikovaný výkon přenesené státní správy ve všech obcích. Tento neblahý stav se odráží v nezbytné diferenciaci obcí podle rozsahu vykonávané přenesené státní správy (přenesené působnosti). Zákon o obcích upravuje tříступňovou diferenciaci, která je dále konkretizována **zákonem č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností**, jakož i vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., **o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností**.

Obce se základním rozsahem výkonu přenesené státní správy

Přenesená státní správa je vykonávána všemi obcemi na území ČR. Nejpočetnější kategorii tvoří obce, v nichž je vykonávána státní správa pouze v základním rozsahu, aniž je přihlédnuto k jejich velikosti, významu či počtu obyvatel. Negativně je možno obce vymezit tak, že se jedná o obce, které nejsou obcemi s pověřeným obecním úřadem nebo obcemi s rozšířenou působností. Pro vymezení této kategorie, zvláštní zákony zpravidla uvádí, že určitou působnost vykonává „obec“ či „orgán obce“.

Obce s pověřeným obecním úřadem

Obecně jsou nazývány **dvojkovými obcemi** a byly zřízeny již v roce 1990. Tyto obce jsou nyní

jmenovitě stanoveny v příloze č. 1 zmiňovaného zákona č. 314/2002 Sb., kde je jich uvedeno podle krajů 388. **Vedle základního pověření, které vykonávají všechny obce je obcím tohoto stupně zvláštními zákony svěřena i další působnost**, kterou vykonávají ve svých správních obvodech vymezených vyhláškou č. 388/2002 Sb.

Správní obvod se v tomto případě již nekryje s územím obce, ale je rozšířen o území obcí, pro něž je přenesená státní správa vykonávána. Nutno ale doplnit, že pokud obec s pověřeným obecním úřadem vykonává přenesenou státní správu v širším rozsahu i pro obce se základním pověřením, neznamena to, že je jim nadřízená. Nepřísluší jim, **přezkoumávat rozhodnutí obcí se základním pověřením**, vydaná v jejich kompetenci. Přezkumným orgánem zůstává příslušný odbor krajského úřadu.

Je-li výkon přenesené působnosti svěřován této kategorii obcí, zvláštní zákony pak stanoví, že přenesenou působnost vykonávají „obce s pověřeným obecním úřadem“. To nebrání tomu, aby v obcích této kategorie fakticky vykonávaly přenesenou působnost pro správní obvod zvláštní orgány nebo pověřené komise rady.

Obce s rozšířenou působností

Zrušení okresních úřadů jako územních orgánů státní správy s všeobecnou působností na konci roku 2002 mělo za následek vznik obcí s rozšířenou působností. Jde o 205 tzv. „trojkových“ obcí jmenovitě uvedených v zákoně č. 314/2002 Sb., které vedle základního pověření a pověření dvojkových obcí, vykonávají další působnosti svěřené jím zvláštními právními předpisy. Zejména se jedná o zhruba 80 % kompetencí zrušených okresních úřadů (zhruba 20 % přešlo na krajské úřady). Jedná se o obce s nejširším pověřením k výkonu přenesené státní správy a jejich správní obvody zahrnují příslušné správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem i obcí se základním pověřením.

Ukládají-li zvláštní zákony těmto obcím výkon přenesené státní správy, pak jde o „obce s rozšířenou působností“. Ani v tomto případě se nejedná vůči obcím s menším rozsahem výkonu přenesené státní správy o nadřízenost a podřízenost.

Za situace, kdy jsou obce s vyšším než základním pověřením k výkonu přenesené státní správy uváděny v zákoně o obcích, musel **zákonodárce stanovit i postup pro případ, že některá**

z nich nebude schopna v rozsahu pověření přenesenou státní správu vykonávat. V takové situaci mohou mezi sebou obce vykonávající přenesenou státní správu ve správním obvodu obce s pověřeným obecním úřadem uzavřít veřejnoprávní smlouvu. Totéž mohou učinit obce s rozšířenou působností ve správním obvodu příslušného krajského úřadu. Proces uzavírání typu specifických smluv (**veřejnoprávní smlouva**) upravuje zákon č.500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Uváděnou třístupňovou diferenciací obcí je nutno doplnit. Mezi obce se základním pověřením a obce s pověřeným obecním úřadem je ještě „mezistupeň“ tj. **obce s matričním úřadem a obce se stavebním úřadem.** Zcela samostatně pak stojí hlavní město Praha s působností kraje.

6.2 Shrnutí základních pojmů

Shrnutí hlavních myšlenek studijního textu.

6.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Podívejte se na webové stránky Vaší obce a zjistěte jaké je složení orgánů obce. Zjistěte, jaké obecně závazné vyhlášky byly za volební období schválené zastupitelstvem

6.4 Seznam doporučené literatury

- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.,
- zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy v ČR, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

7 Obecní zřízení

(orgány územní samosprávy, pravomoc a jejich působnost)

Cíle kapitoly

Představit postavení, činnost, orgánů obce a práva a povinnosti a odpovědnosti mj., i za zajištění chodu obce jakož i plnění závazků vůči občanům obce, právnickým osobám působících na území obce.

Klíčová slova

Občan, obec, majetek, orgány obce, obecně závazné vyhlášky, úřad, rozhodování, právo, povinnost, opatření k nápravě.

Obsah kapitoly

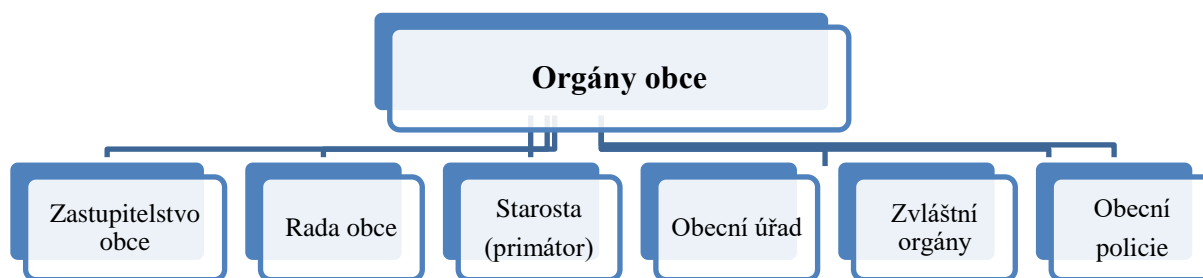
V kapitole je pojednání o postavení orgánů obce, jejich vzniku právech a povinnostech.

7.1 Výklad učiva

Orgány obce

Působnost obcí ať již samostatnou nebo přenesenou vykonávají orgány obce. Již bylo dříve uvedeno, že Ústava vymezuje základní charakteristiku zastupitelstva obce, když stanoví, že „obec je samostatně spravována zastupitelstvem“. Dále mimo jiné vymezuje způsob volby zastupitelstva (tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva) a jeho čtyřleté volební období. Zákon o obcích pak potvrzuje v § 5 a 6 ústavní postavení zastupitelstva obce a vyjmenovává i další orgány obce.

Obrázek č. 9: Orgány obce

Zdroj: vlastní

Zákon o obcích rovněž stanoví, orgánem obce se může stát komise rady, ale pouze za podmínky, že ji byl svěřen výkon přenesené státní správy. **Komise rady** se tak mohou vyskytovat „pouze“ jako **poradní a iniciativní orgán rady** nebo v případě pověření jako orgán obce. Hovoříme pak o pověřených komisích rady. Zmínit se je třeba i novelizaci zákona o obecní policii (zák. č. 553/1991 Sb., o obecní policii z roku 2002, který novelizoval i její postavení tak, že z organizační složky obce se **obecní policie stala orgánem obce**.

Obec informují občany o činnosti svých orgánů, zejména na zasedání zastupitelstva. Obec dále též jiným způsobem v místě obvyklém.

ZASTUPITELSTVO OBCE

Zastupitelstvo je **nejvyšší orgán obce samostatné působnosti**. Oporou pro takovou charakteristiku je, že se jedná o jediný orgán obce s ústavním vymezením, jakož i to, že je rovněž jediným občany přímo voleným orgánem obce. Jeho legitimita se tak odvozuje přímo od občanů obce. Zastupitelstvo patří mezi **kolegiální orgány obce**, což znamená, že je tvořeno členy zastupitelstva, které podle intenzity funkčního zařazení k obci se člení na „**uvolněné členy zastupitelstva**“ a „**ostatní (neuvolněné) členy zastupitelstva**“.

Počet členů zastupitelstva

Východiskem pro stanovení počtu členů zastupitelstva je jednak počet obyvatel obce k 1. lednu roku, v němž se konají volby a jednak velikost územního obvodu obce. Počet členů se stanoví tak, aby zastupitelstvo obce mělo v obci, městě, městském obvodu, městské části:

do 500 obyvatel	5 až 15 členů
nad 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
nad 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
nad 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
nad 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů.

Zastupitelstvo, které má být ve volbách zvoleno je, co se týče počtu jeho členů, ovládáno zastupitelstvem, jehož funkční období končí. **Toto zastupitelstvo totiž může stanovit v mezích daných zákonem počet členů budoucího zastupitelstva.** Pokud se k tomu rozhodne, musí tak učinit se značným časovým předstihem 85 dnů přede dnem voleb. Do dvou dnů po stanovení počtu musí být toto oznámeno na úřední desce obecního úřadu a případně i způsobem v obci obvyklým. Předstih je důvodný, když se jedná o významnou informaci pro politické strany a volební seskupení. Na tomto základě začínají sestavovat volební kandidátní listiny. Pro případ, že by zastupitelstvo obce, jehož volební období je u konce, bylo ve věci nečinné stanoví zákon, že budoucí zastupitelstvo bude mít stejný počet členů jako končící.

Význam zastupitelstva se fakticky zvyšuje v nejmenších obcích do 500 obyvatel, pokud zde bylo voleno méně než 15 členů zastupitelstva. V takových obcích se totiž **nezřizuje rada a zastupitelstvo se spolu se starostou rozděluje i o její vyhrazenou působnost.**

Zasedání zastupitelstva obce

Zastupitelstvo obce je jediným obecním orgánem, jehož zasedání jsou vždy veřejné. Zásada veřejnosti zasedání obecního zastupitelstva je provázána s povinností obecního úřadu informovat nejméně se 7 denním předstihem před zasedáním zastupitelstva o místě, době navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva, a to na úřední desce a vedle toho i způsobem v místě obvyklém. Právo navrhopvat program jednání mají ze zákona členové zastupitelstva obce, rada obce a výbory. Tento výčet však může být doplněn o další subjekty jednacím řádem zastupitelstva obce např. o komise, občany obce. Návrhy je možno předkládat i přímo na zasedání zastupitelstva. Stane-li se tak, pak ale o zařazení na program rozhodne zastupitelstvo. Veřejnost jednání zastupitelstva ovšem nelze spojovat s všeobecným právem do jednání zasahovat. Zde je možno rozlišovat:

- pasivní účastnickou způsobilost, která zahrnuje pouze právo účasti, bez možnosti aktivního ovlivňování průběhu zasedání (bez práva slova nebo předkládání návrhu na program jednání); tato způsobilost není omezena věkem, občanstvím ani jiným podobným censem,

- aktivní účastnickou způsobilost, která naopak zahrnuje nejen právo účasti, ale i ovlivňování jeho průběhu. Vedle výše uvedených subjektů, které mají právo činit návrhy na doplnění programu jednání i v jeho průběhu jsou to dále subjekty disponující právem na udělení slova v průběhu zasedání, tedy s právem vystupovat k jednotlivým projednávaným bodům programu zasedání. Patří sem členové vlády nebo jimi určení zástupci, senátoři, poslanci, zástupci orgánů kraje. Dále též předsedové osadních výborů zřízených zastupitelstvem obce, občané obce a osoby s právy občanů obce či tajemník obecního úřadu.

Podrobnosti o jednání zastupitelstva obce je upraven svým vnitřním předpisem, kterým je **jednací řád**. Podmínkou k tomu, aby zastupitelstvo mohlo vůbec začít jednat, je přítomnost nadpoloviční většiny jeho členů. Je-li tato podmínka splněna pak **pro každé usnesení zastupitelstva obce, musí hlasovat nikoliv většina přítomných členů, ale většina všech členů zastupitelstva obce**.

Informační povinnost občanů o zasedání zastupitelstva obce

Informační povinnost (ustanovení § 93 odst. 1 zákona o obcích) o zasedání zastupitelstva se váže k obecnímu úřadu. Jde vlastně o množinu informací, jejímiž dílčími prvky jsou informace nejméně o:

- **místo konání zastupitelstva (jeho formě),**
- **době konání zastupitelstva,**
- **návrhu programu jednání zastupitelstva.**

Jak je uvedeno v ustanovení v § 93 odst.1 zákona o obcích „Obecní úřad informuje o místě, době a navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva obce. Informaci vyvěsí na úřední desce obecního úřadu alespoň 7 dní před zasedáním zastupitelstva obce; kromě toho může informaci uveřejnit způsobem v místě obvyklým“, např. vyvěšením informace přede dnem konání zastupitelstva na úřední desce. Pro případné pochybnosti o dodržení lhůty je třeba doplnit, že počátek lhůty nastane, podle zásad stanovených správním řádem (zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů), dnem následujícím po vyvěšení informace na

úřední desce obecního úřadu a zasedání zastupitelstva se pak může konat až po uplynutí následujících 7 dnů. Nebo jinak nejdříve 9 kalendářní den po vyvěšení, přičemž není rozhodné, zda je tento den dnem pracovním nebo dnem pracovního volna.

Zákon o obcích přímo nespojuje s nevyvěšením této informace nebo s nedodržením lhůty vyvěšení neplatnost usnesení přijatých na takovém zasedání zastupitelstva obce, nicméně vzhledem k některým napjatým vztahům mezi členy zastupitelstva, nebo též mezi zastupitelstvem a občany se doporučuje takto učinit. Nelze vyloučit úspěšnost případné soudní žaloby na neplatnost takto přijatého usnesení obecním zastupitelstvem.

Je na vůli obecního úřadu, zda informací o konání zastupitelstva zveřejní též jinak než výše uvedenými způsoby. Zákon o obcích k tomu uvádí, že tak může učinit „způsobem v místě obvyklém“. Je tak zcela na vůli obecního úřadu, zda tak učiní či nikoliv. Pokud ano bude to nepochybně na místech hojně navštěvovaných občany.

Formy zasedání obecního zastupitelstva

Ze zákona o obcích lze dovodit, že zasedání zastupitelstva se koná nebo může konat jako:

- **ustavující,**
- **řádné,**
- **náhradní,**
- **mimořádné.**

Ustavující zasedání zastupitelstva

První zasedání zastupitelstva, které se koná po volbách se s ohledem na svůj konstitutivní program, stanovený zákonem, nazývá ustavujícím. Zákon o obcích stanoví, že zasedání **nově zvoleného zastupitelstva obce svolává dosavadní (funkčně dosluhující) starosta** po uplynutí lhůty pro podání návrhu soudu na neplatnost voleb nebo neplatnost hlasování tak, aby se konalo do 15 dnů ode dne uplynutí této lhůty, a jestliže byl návrh na neplatnost voleb nebo na neplatnost hlasování podán, do 15 dnů ode dne právní moci rozhodnutí soudu o posledním z podaných návrhů, pokud žádnému z podaných návrhů nebylo vyhověno. **Pokud by se ustavující zasedání nově zvoleného zastupitelstva obce nekonalo v uvedené lhůtě, svolá je po uplynutí této lhůty Ministerstvo vnitra**, ledaže soud vyhověl návrhu na neplatnost voleb

nebo na neplatnost hlasování. Informaci o svolání ustavujícího zasedání zastupitelstva obce zveřejní Ministerstvo vnitra na své úřední desce.

Dosavadní starosta nejen ustavující zasedání svolává, ale zpravidla mu i předsedá. Nicméně funkce předsedajícího ustavujícího zasedání se může ujmout i nejstarší člen zastupitelstva obce. V obou případech právo řídit zasedání zastupitelstva, trvá pouze do doby, než je zvolen starosta nebo místostarosta. Stávající starosta nebo nejstarší člen zastupitelstva „řídí“ složení slibu členů nového zastupitelstva, volbu mandátové a volební komise a volbu starosty. Nově zvolený starosta svým zvolením nabývá právo předsedat dále zasedání a řídit volbu místostarostů a dalších členů rady. Zvolením je zákonem stanovený program ustavujícího zasedání naplněn.

Řádné zasedání zastupitelstva

Pojem řádné zasedání zastupitelstva zákon o obcích nezná. Nicméně **je takto v praxi nazýváno** zasedání zastupitelstva, které se schází podle potřeby nejméně však jednou za tři měsíce, a to zpravidla na základě harmonogramu (plánu) zasedání zastupitelstva, které si tento orgán obce sám sestavuje. Jednak při tom stanoví termíny konání jednotlivých zasedání, a jednak jejich program vyplývající z působnosti zastupitelstva. Usnesením zastupitelstva obce pak plán konání zasedání řádného zastupitelstva schvaluje.

Náhradní zasedání zastupitelstva

Konání náhradního zasedání zastupitelstva je podmíněno nepřítomností nadpoloviční většiny členu zastupitelstva na řádném nebo mimořádném zasedání. Zastupitelstvo obce je totiž schopno se usnášet, pouze je-li přítomna nadpoloviční většina všech jeho členů. Není-li tomu tak při zahájení jednání zastupitelstva nebo v jeho průběhu, ukončí předsedající zasedání zastupitelstva obce. Do 15 dnů se pak koná jeho náhradní zasedání, které se svolává tak jako řádné zasedání.

Mimořádné zasedání zastupitelstva

Mimořádné zasedání zastupitelstva se koná, požádá-li o to alespoň jedna třetina členů zastupitelstva obce, nebo hejtman kraje. Stane-li se tak, pak je starosta povinen svolat zasedání zastupitelstva obce, a to nejpozději do 21 dnů ode dne, kdy byla žádost doručena obecnímu

úřadu. Pokud by tak neučinil, je ke svolání zastupitelstva oprávněn místostarosta, popřípadě jiný člen zastupitelstva obce.

Hlasování na zasedání zastupitelstva

Stanovení způsobu hlasování, pořadí řečníků a dalších podrobnosti jednání zastupitelstva si upraví svým vnitřním předpisem, kterým je **jednací řád**. Nicméně, jak bylo výše uvedeno, zákon o obcích stanoví, že každé **zasedání zastupitelstva je schopno se platně usnášet za předpokladu přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů**. Stane-li se tak, je k platnému přijetí usnesení, rozhodnutí nebo volbě potřeba rovněž nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva.

Zápis z jednání zastupitelstva

O průběhu zasedání zastupitelstva obce se pořizuje zápis, který podepisuje starosta nebo místostarosta a určení ověřovatelé. Náležitosti zápisu ze zasedání zastupitelstva obce vymezuje § 95 zákona o obcích. Podle něj se o průběhu zasedání pořizuje zápis, který podepisuje starosta nebo místostarosta a určení ověřovatelé. V zápise je uveden počet přítomných členů zastupitelstva, schválený pořad jednání zastupitelstva obce, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. Zápis je nutno vyhotovit do 10ti dnů po skončení zasedání a musí být uložen na obecním úřadě k nahlédnutí.

O námitkách člena zastupitelstva k zápisu rozhodne nejbližší zasedání zastupitelstva. V zápisech je nutno přesně uvádět počet přítomných členů zastupitelstva a zejména u každého přijatého usnesení výsledek hlasování, tedy uvedení počtu členů hlasujících pro přijetí daného rozhodnutí, proti jeho přijetí a počet těch, kteří se zdrželi i počet těch, kteří nehlasovali.

Člen zastupitelstva obce

Členem zastupitelstva obce se může stát pouze občan obce starší 18 let a při splnění zákonných podmínek i cizinec s trvalým pobytem v obci byli-li zvoleni a složili zákonem stanovený slib. Ukončením hlasování, nabývají zvolení občané mandát člena zastupitelstva a volební komise jim následně vydá osvědčení o zvolení. Práv a povinnosti člena zastupitelstva se zvolený občan ujímá bezvýhradným složením slibu zpravidla na ustavujícím zasedání zastupitelstva a před tímto zastupitelstvem.

Text slibu:

"Slibuji věrnost České republice. Slibuji na svou čest a svědomí, že svoji funkci budu vykonávat svědomitě, v zájmu obce (města, městyse) a jejích (jeho) občanů a řídit se Ústavou a zákony České republiky."

Slib je složen bezvýhradným pronesením slova "slibuji". Každý člen zastupitelstva obce potvrdí složení slibu svým podpisem. Člen zastupitelstva obce vykonává svůj mandát:

- **osobně a v souladu se svým slibem a**
- **není přitom vázán žádnými příkazy.**

Odmítnutí složení slibu nebo složení slibu s výhradou má za následek zánik mandátu člena zastupitelstva.

Výkon funkce člena zastupitelstva se v souladu se zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů) považuje za **výkon veřejné funkce**. Zákoník práce definuje (§ 201), že výkonem veřejné funkce se rozumí plnění povinností vyplývajících z funkce, která je **vymezená funkčním nebo časovým obdobím a obsazována na základě přímé nebo nepřímé volby nebo jmenováním** podle zvláštních právních předpisů.

Podle citovaného zákona se za výkon veřejné funkce považuje např. **výkon funkce poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu, senátora Senátu Parlamentu, člena zastupitelstva územního samosprávného celku nebo přisedícího** u soudu. Přiznání statutu veřejného funkcionáře má za následek, že člen zastupitelstva nemůže být pro výkon své funkce krácen v právech vyplývajících z jeho pracovního či obdobného poměru.

Z rozhodnutí zastupitelstva obce mohou být někteří jeho členové pro výkon funkce dlouhodobě uvolnění. Zákon o obcích přitom nijak neomezuje zastupitelstvo obce v tom, kolik jeho zastupitelů bude uvolněných a kolik neuvolněných. Zastupitelstvo některých v obcích z finančních důvodů stanoví, že není uvolněn žádný člen zastupitelstva obce.

Je třeba zdůraznit, že výkon funkce člena zastupitelstva nelze za žádných okolností není, pracovně právním vztahem. Nikdo z členů zastupitelstva se po svém zvolení a složení slibu nestává zaměstnancem obce, a ani obec není vůči členům zastupitelstva jejich.

Práva a povinnosti členů zastupitelstva při výkonu funkce

Obrázek č. 10: Člen zastupitelstva má při výkonu funkce právo iniciativní, interpelační a informační

Zdroj: vlastní

Iniciativní právo je charakterizováno možností předkládat zastupitelstvu obce, radě obce, výborům a komisím **návrhy** na projednání.

Interpelační právo je pro člena zastupitelstva oprávnění:

- **vznášet dotazy**, připomínky a podněty **na radu obce** a její jednotlivé členy, na předsedy výborů, na statutární orgány právnických osob, jejichž zakladatelem je obec,
- **na vedoucí příspěvkových organizací a organizačních složek**, které obec založila nebo zřídila; písemnou odpověď musí obdržet do 30 dnů,

Informačním právem člena zastupitelstva je **požadovat od zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu**, jakož i od zaměstnanců právnických osob, které obec založila nebo zřídila, **informace ve věcech, které souvisejí s výkonem jeho funkce**; informace musí být poskytnuta nejpozději do 30 dnů.

Právo člena zastupitelstva na odměnu.

Uvolněný člen zastupitelstva má nárok na měsíční odměnu a odměnu při skončení funkčního období. Neuvolněnému členovi zastupitelstva může být poskytnuta měsíční odměna. Její maximální výši stanoví prováděcí právní předpis. Odměna se poskytne poprvé za měsíc, kdy člen zastupitelstva obce nabyl práv a povinností podle tohoto zákona. V případě souběhu výkonu několika funkcí se poskytuje měsíční odměna podle funkce, za kterou lze poskytnout nejvyšší odměnu.

Nevykonává-li člen zastupitelstva obce funkci z důvodu nemoci, úrazu, těhotenství nebo mateřství, měsíční odměna mu nenáleží. Členovi zastupitelstva obce dle ustanovení § 78 a násl.

zákona o obcích náleží v souvislosti s výkonem jeho funkce cestovní náhrady ve výši a za podmínek stanovených právními předpisy platnými pro zaměstnance v pracovním poměru. **Uvolněný člen zastupitelstva obce má nárok na dovolenou na zotavenou za kalendářní rok**, popřípadě na její poměrnou část, jestliže jeho funkční období netrvalo po dobu celého kalendářního roku.

Povinnosti člena zastupitelstva je při výkonu funkce

Člen zastupitelstva je povinen mj. se zúčastňovat zasedání zastupitelstva obce, případně jiných orgánů obce, je-li jejich členem, **plnit úkoly, které mu tyto orgány uložily**. Má za povinnost též **hájit zájmy občanů obce** i jednat a vystupovat tak, aby nebyla ohrožena vážnost jeho funkce.

V souladu s ustanovením § 83 odst.2 zákona o obcích, je **člen zastupitelstva obce**, u něhož skutečnosti nasvědčují, že by jeho podíl na projednávání a rozhodování určité záležitosti v orgánech obce mohl znamenat výhodu nebo škodu pro něj samotného nebo osobu blízkou, pro fyzickou nebo právnickou osobu, kterou zastupuje na základě zákona nebo plné **moci (střet zájmů)**, je **povinen sdělit** tuto skutečnost před zahájením jednání orgánu obce, který má danou záležitost projednávat. O tom, zda existuje důvod pro vyloučení z projednávání a rozhodování této záležitosti, rozhoduje zastupitelstvo obce.

Zánik mandátu člena zastupitelstva

Mandát člena zastupitelstva zaniká ze zákona a též na základě rozhodnutí zastupitelstva obce.

Ze zákona o obcích mandát zanikne, splněním stanovené skutečnosti, a to bez rozhodování nebo souhlasu orgánu obce. Rozhodnými skutečnostmi pro zánik mandátu jsou:

- odmítnutí složení slibu,
- složení slibu s výhradou,
- úmrtí člena zastupitelstva,
- písemná rezignace člena zastupitelstva na mandát (rezignaci nelze vzít zpět), přičemž mandát zaniká dnem, kdy starosta nebo primátor obdrží rezignaci,
- dnem voleb do nového zastupitelstva obce,
- dnem sloučení obcí nebo připojení obce k jiné obci.

Na základě rozhodnutí **zastupitelstva obce** mandát člena zastupitelstva zanikne:

- vysloví-li to příslušné zastupitelstvo z důvodů pravomocného rozhodnutí soudu, kterým byl člen zastupitelstva odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody,
- člen zastupitelstva přestal být volitelným,
- pro neslučitelnost funkcí.

Zastupitelstvo konstatuje, zda jsou splněny podmínky pro zánik mandátu. Pokud zastupitelstvo uzná splnění podmínky zániku mandátu, nemůže již rozhodnout jinak, než tak, že mandát zaniká.

Obrázek č. 11: Zánik mandátu člena zastupitelstva

Zdroj: vlastní

Pravomoci zastupitelstva obce

Pravomoci zastupitelstva obce je rozhodovat jak v samostatné tak i v přenesené působnosti mj. je zastupitelstvu vyhrazeno:

- schvalovat program rozvoje územního obvodu obce, schvalovat územní plán obce a regulační plán (vyhlašovat jejich závazné části obecně závaznou vyhláškou),
- schvalovat rozpočet obce a závěrečný účet obce, **zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce, schvalovat jejich zřizovací listiny**, schvalovat zakladatelskou listinu, zakladatelskou smlouvu, společenskou smlouvu a stanovy obchodních společností a dalších právnických osob, které obec hodlá založit, a rozhodovat o účasti obce v již založených právnických osobách,
- **vydávat obecně závazné vyhlášky obce,**
- **volit starostu, místostarosty a další členy rady obce (radní)** a odvolávat je z funkce, stanovit počet členů rady obce, jakož i počet dlouhodobě uvolněných členů tohoto zastupitelstva, zřizovat a zrušovat výbory, volit jejich předsedy a další členy a odvolávat je z funkce,

- zřizovat a zrušovat obecní policii.

Jak již bylo výše zmíněno, k platnému usnesení zastupitelstva obce, rozhodnutí nebo volbě je třeba **souhlasu nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva obce.**

7.2 Shrnutí základních pojmů

Shrnutí hlavních myšlenek studijního textu.

7.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Podívejte se na webové stránky Vaší obce a zjistěte jaké je složení orgánů obce, podívejte se jaké obecně závazné vyhlášky byly za volební období schválené zastupitelstvem

7.4 Seznam doporučené literatury

- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.,
 - zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy v ČR, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

8 Krajská samospráva, samostatná a přenesená působnost

Cíle kapitoly

Představit postavení, činnost, pravomoci kraje, jejich orgánů a neposlední řadě i odpovědnosti za hospodaření, zajištění chodu kraje jakož i plnění závazků vůči občanům kraje, právníckým osobám působících na území kraje.

Klíčová slova

kraj, území, občané kraje, orgány kraje, hejtman, zastupitelstvo, rada, právo, povinnost, odpovědnost.

Obsah kapitoly

V kapitole je pojednání o postavení kraje v systému veřejné správy

V další části jsou prezentovány orgány kraje, jejich hlavní činnost a odpovědnost

8.1 Výklad učiva

Kraj je územním společenstvím občanů, má právo na samosprávu. Ze studia předchozí kapitoly o obecním zřízení již dokážete také zde odvodit tři základní prvky krajské samosprávy. Stejně jako obce i kraje mají **územní základ, občany kraje a soustavu orgánů**, které **vykonávají veřejnou moc**. Kromě toho lze konstatovat, že kraj má postavení **veřejnoprávní korporace**, **vystupuje** v právních vztazích **svým jménem** jako **právnícká osoba** a **nese** z těchto vztahů také svou **odpovědnost**. Kraj má **vlastní majetek** a **vlastní příjmy**, se kterými hospodaří podle **vlastního rozpočtu**. Zákon č.129/2000 Sb., krajské zřízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon krajích), vymezuje poslání, činnost a odpovědnost vyššího územního samosprávného celku.

Území kraje vyplývá z ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků ve znění pozdějších předpisů. Podle citovaného zákona je území krajů **složeno z území okresů zařazených do jednotlivých krajů, jejichž počet** je stanoven na **čtrnáct** (vč. hlavního města Prahy, které je sice městem, ale s postavením kraje). Zároveň s tím jsou uvedeny v zákoně názvy jednotlivých krajů. **Hranice krajů lze měnit pouze zákonem a zřízení nového nebo zrušení stávajícího kraje je možné pouze na základě ústavního zákona**. Pokud by **došlo ke sporu** o území mezi dvěma kraji, je **příslušný řešit Ústavní soud**

Občanem kraje je:

- fyzická osoba,
- která je státním občanem České republiky,
- je přihlášena k trvalému pobytu v některé obci nebo vojenském újezdu v územním obvodu kraje.

Občané kraje, kteří dovršili věku 18 let, mají podle zákona o krajích široké spektrum práv ale též i odpovědnosti. Mají právo mj. **právo volit a být voleni** do zastupitelstva kraje, **vyjadřovat** na zasedání zastupitelstva kraje své stanovisko k projednávaným věcem v souladu s jednacím řádem zastupitelstva. Současně mohou také **požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti zastupitelstvem nebo radou kraje**. Dále mohou **nahlížet do rozpočtu kraje**, do závěrečného účtu kraje, do zprávy o výsledku přezkoumání hospodaření kraje za uplynulý kalendářní rok, do **usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva**, do usnesení rady a pořizovat si z nich výpisy.

Občané kraje mohou podávat orgánům kraje **návrhy, připomínky a podněty**, které musí být vyřízeny bezodkladně nejpozději však do 60 dnů v případě působnosti zastupitelstva do 90 dnů. Stejná práva jako občan kraje, s výjimkou práva volit a být volen do zastupitelstva, má také fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a je vlastníkem nemovitosti na území kraje. Naopak všechna práva občana kraje má fyzická osoba starší 18 let, která má na území kraje ve svém vlastnictví nějakou nemovitost. Mezi povinnosti občana kraje patří mj. dodržovat právní předpisy vydané zastupitelstvem kraje a radou kraje.

Obdobně jako obce i kraje vykonávají **dvojí působnost, a to samostatnou a přenesenou působnost**. Kraje tak plní úkoly v samostatné působnosti, bez zasahování státu, jehož role je omezena pouze na právní dozor jejich činnosti a dále úkoly, které na ně byly státem přeneseny zvláštními zákony, tzv. přenesená působnost. **Hranice mezi samostatnou a přenesenou působností je dána zákonným pravidlem**, které stanoví, že pokud upravuje zvláštní zákon působnost krajů a nestanoví-li, že jde o samostatnou či přenesenou působnost, platí, že jde vždy o činnosti patřící do samostatné působnosti krajů.

Z hlediska činnosti vyššího územního celku, je to samostatná působnost krajů, jejímž prostřednictvím uskutečňuje zájmy kraje a občanů kraje a rozumí se jí **právo kraje spravovat své záležitosti samostatně ve věcech stanovených zákonem**. Tuto **působnost kraj vykonává**

vlastním jménem a na vlastní odpovědnost a je při tom vázán právními předpisy. Při výkonu samostatné působnosti kraj spolupracuje s obcemi, nesmí však zasahovat do jejich samostatné působnosti. Kraj je oprávněn vyjadřovat se k návrhům státních orgánů, které se dotýkají působnosti kraje. Státní orgány jsou povinny předem projednat s krajem opatření dotýkající se působnosti kraje.

Do samostatné působnosti krajů patří zákonem vyjmenované **úkoly svěřené do vyhrazené pravomoci zastupitelstva a rady kraje** (viz dále). Kromě toho lze do samostatné působnosti zařadit veškeré **záležitosti, které mají vliv na rozvoj kraje a zájmy jeho obyvatel** jako např.:

- rozvoj zdravých životních podmínek,
- sociální péče, dopravy a spojů, výchovy, vzdělávání, kultury,
- ochrany veřejného pořádku a zajišťování dostatku kvalitních informací.

Kraj má za účelem zabezpečení zájmů kraje a jeho obyvatel řadu dalších oprávnění, takovými jsou též koordinace rozvoje územního obvodu kraje, **schvalování územně plánovací dokumentace, volení zástupců kraje do regionálních rad soudržnosti**, stanovení základní dopravní obslužnosti pro území kraje.

V majetkové oblasti jde o celou řadu **činností vykonávaných krajem v samostatné působnosti** jako je **hospodaření s vlastním majetkem** a finančními prostředky, **sestavování rozpočtu a závěrečného účtu**. Do uvedené kategorie zákon o krajích řadí také oprávnění **zřizovat a rušit příspěvkové a organizační složky kraje**, jejichž hlavním cílem není vytvářet **zisk**, ale plnit pro fyzické a právnické osoby kraje určitou veřejnou službu.

Kraj může také **zakládat obchodní společnosti** ve formě **společností s ručením omezeným a akciové společnosti**, přičemž režim založení a vzniku se řídí občanským zákoníkem.

V pravomoci kraje je také:

- **poskytování dotací** občanským sdružením a obcím,
- **rozhodování o nabytí a převodu nemovitých věcí**,
- zřizování zástavního práva podle smlouvy o zřízení tohoto věcného práva.

Důležitou činností samosprávy kraje je vydávání **obecně závazné vyhlášky kraje**. Mezi legislativní pravomoci kraje patří iniciativní pravomoc **navrhovat zákony** Parlamentu České republiky, zastupitelstvo kraje může podat **návrh Ústavnímu soudu na zrušení právního předpisu** pro rozpor se zákonem.

Podobně jako obce může také kraj **ukládat pokuty právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám**. Kraj může udělit pokutu až do výše **200 000 Kč** právnické osobě a fyzické osobě, která je podnikatelem a porušila povinnost stanovenou právním předpisem kraje. Výnos z těchto pokut je finančním příjmem rozpočtu kraje.

Kraje mohou **za účelem plnění svých úkolů v rámci samostatné působnosti spolupracovat mezi sebou navzájem a také s obcemi**. Tato spolupráce se zajišťuje na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu nebo založením právnické osoby. Kraje mohou spolupracovat také s **územními samosprávnými celky jiných států**, případně mohou být také členy mezinárodních organizací.

Na základě článku 105 Ústavy České republiky **orgánům samosprávy může být zvláštními zákony svěřen výkon státní správy, čímž se rozumí přenesená působnost**. Přenesený výkon státní správy kraj nevykonává jako působnost sobě vlastní, tedy vlastní územnímu samosprávnému celku. V takovém případě jde o úkoly, jejichž zajištění je povinností státu a stát tyto úkoly přenesl na základě zákona na jinou právnickou nebo fyzickou osobu, a to v daném případě na kraj, který nadále zůstává samosprávným celkem.

Příkladem přenesené působnosti na kraj jsou dejme tomu, úkoly podle zákona o požární ochraně, kdy orgány kraje projednávají koncepci požární ochrany v kraji, vytvářejí podmínky pro dislokaci a vybavení jednotek hasičského záchranného sboru. V rámci požární ochrany vydávají **nařízením rady kraje** v oblasti požární ochrany nebo podle zákona o integrovaném záchranném systému, podle něhož orgány kraje zajišťují přípravu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva.

Při výkonu přenesené působnosti se orgány kraje řídí zákony a jinými právními předpisy, usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů. **Podmínkou platnosti** směrnic ústředních správních orgánů je jejich publikování **ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí**. Při vydávání nařízení se však kraje řídí pouze zákony a jinými právními předpisy.

8.2 Shrnutí základních pojmů

Prostudování kapitoly, studenti získali informace o krajském zřízení, zjistili též jaká práva a povinnosti má kraj jako takový vůči občanům.

8.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Zjistěte z webových stránek Vašeho kraje složení orgánů, podívejte se. Zjistěte, obecně závazné vyhlášky, které byly za volební období schválené zastupitelstvem kraje

8.4 Seznam doporučené literatury

Doporučenou literaturu

zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

9 Krajská samospráva. Orgány kraje, jejich pravomoci

Cíle kapitoly

Představit postavení, činnost, orgánů kraje, jejich práva odpovědnost za hospodaření, zajištění chodu kraje jakož i plnění závazků vůči občanům kraje, právnickým osobám působících na území kraje.

Klíčová slova

kraj, území, občané kraje, orgány kraje, hejtman, zastupitelstvo, rada, právo, povinnost, odpovědnost.

Obsah kapitoly

V kapitole je pojednání o orgánech kraje, jejich vzniku, poslání, právech a povinnostech

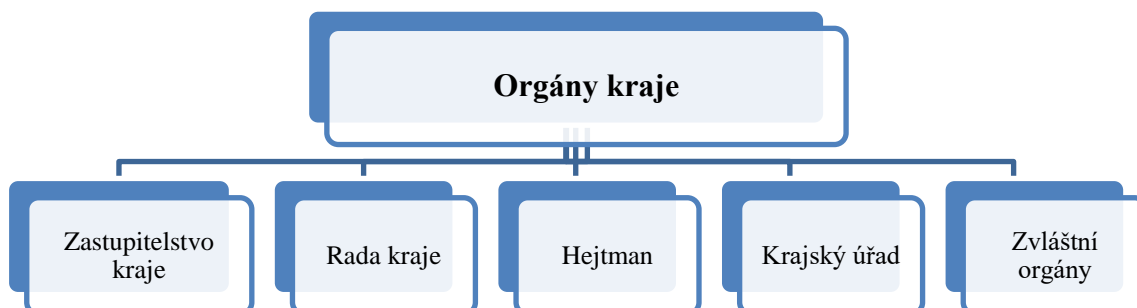
9.1 Zastupitelstvo kraje

Kraj je spravován **zastupitelstvem kraje**. Dalšími orgány kraje jsou:

- **rada kraje,**
- **hejtman kraje**
- **krajský úřad.**

Orgány kraje vykonávají činnosti jak na úseku samosprávy, tak i na úseku státní správy. Mezi orgánem kraje je potřeba zařadit též **zvláštní orgán kraje** zřízený podle zákona, který vykonává svěřenou činnost na **úseku státní správy**.

Obrázek č. 12: Orgány kraje

Zdroj: vlastní

Postavení zastupitelstva kraje vyplývá již z Ústavy ČR, která stanoví, že vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem. **Zastupitelstvo kraje** je orgán,

který je nadřazen všem ostatním orgánům kraje. Má přímou demokratickou legitimitu danou volbami občanů. **Členové zastupitelstva jsou voleni obyvateli kraje na čtyřleté volební období**

Oproti obcím je počet členů zastupitelstva kraje taxativně odvozen z počtu obyvatel kraje k 1. lednu roku, v němž se konají volby. **Zastupitelstvo kraje má nejméně 45 a nejvíce 65 členů.** Příslušný volený počet členů krajský úřad zveřejní na úřední desce a ve Věstníku právních předpisů kraje. Počet členů zastupitelstva činí do 600 000 obyvatel 45 členů, 600 000 - 900 000 obyvatel 55 členů, nad 900 000 obyvatel pak 65 členů.

Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením k okamžiku ukončení hlasování. Na prvním zasedání zastupitelstva **skládá člen zastupitelstva do rukou předsedajícího slib, pokud slib odmítne složit nebo jej složí s výhradou, jeho mandát zaniká.**

Funkce člena zastupitelstva zaniká:

- **zvolením nového zastupitelstva**, jak bylo výše uvedeno,
- **odmítnutím slibu** nebo složením slibu s výhradou,
- doručením písemné **rezignace hejtmanovi kraje** nebo **úmrtím**,
- vyslovením ztráty mandátu zastupitelstvem z důvodu neslučitelnosti funkcí, například s funkcí vykonávanou na ministerstvu,
- **ztrátou volitelnosti**, například zbavením způsobilosti k právním úkonům,
- pravomocného rozsudku soudu odsuzujícího člena zastupitelstva k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Uprázdnil-li se mandát v zastupitelstvu, nastupuje za místo člena, náhradník. Mezi čtená **práva člena zastupitelstva při výkonu funkce** patří předkládání **návrhů** zastupitelstvu, radě a jejich výborům a komisím. Je také **oprávněn vznášet dotazy, připomínky a podněty** radě, předsedům výborů a vedoucím příspěvkových a organizačních složek kraje, statutárním orgánům právnických osob založených krajem. Písemnou odpověď musí člen zastupitelstva v těchto případech obdržet do 30 dnů, pokud jejímu poskytnutí nebrání zákon upravující mlčenlivost anebo zákaz jejich zveřejnění.

Člen zastupitelstva má též **právo požadovat informace od zaměstnanců** kraje ve věcech, které souvisejí s výkonem funkce člena zastupitelstva, pokud jejich poskytnutí nebrání zákony

upravující mlčenlivost anebo zákaz jejich zveřejnění. Informace musí být poskytnuta nejpozději do 30 dnů.

Člen zastupitelstva **má povinnost aktivní účasti** na zasedání zastupitelstva a jiných orgánů, jichž je členem, **plnit úkoly**, které mu tyto orgány uloží, **hájit zájmy občanů** a jednat s ohledem na vážnost své funkce. Vedle těchto základních povinností se musí také **vyvarovat ze střetu zájmů**, pokud by určité skutečnosti nasvědčovaly tomu, že podíl zastupitele na projednávání a rozhodování určité záležitosti v orgánech kraje může znamenat výhodu pro něho, osobu blízkou nebo pro osobu, kterou zastupuje na základě zákona nebo plné moci. V těchto případech je povinen sdělit danou věc před zahájením jednání příslušného orgánu kraje.

Zastupitelstvo kraje rozhoduje **v nejdůležitějších věcech samostatné působnosti**, ve věcech přenesené působnosti, jen stanoví-li tak výslovně zákon.

V samostatné působnosti je zastupitelstvu kraje vyhrazeno mj. předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně, dále koordinovat rozvoj kraje, **schvalovat** územně plánovací dokumentaci kraje, schvalovat rozpočet a závěrečný účet kraje, zřizovat peněžní fondy kraje.

Mezi pravomoci zastupitelstva kraje **patří zřizovat a rušit** příspěvkové a organizační složky kraje, schvalovat jejich zřizovací listiny, rozhodovat o **založení a rušení** právnických osob, schvalovat jejich zakladatelské listiny, společenské a zakládací smlouvy a stanovy, rozhodovat o účasti kraje v již založených právnických osobách. Do jejich samostatné působnosti patří **vydávat** obecně závazné vyhlášky kraje, **volit hejtmana, náměstka (náměstky) hejtmana** a další členy rady a odvolávat je z funkce, zřizovat a rušit výbory, volit jejich předsedy i další členy a odvolávat je, udělovat ceny kraje.

Zastupitelstvo kraje má vyhrazenou působnost také **v řadě majetkoprávních úkonů**, mezi které patří nabývání a převod nemovitých věcí, **poskytování věcných a peněžitých darů** v hodnotě nad 100 000 Kč, poskytování dotací občanským sdružením a jiným fyzickým a právnickým osobám působícím na území kraje v oblasti mládeže, sportu a tělovýchovy, kultury, vzdělávání a vědy, zdravotnictví apod., včetně **poskytování dotací obcím z rozpočtu kraje a kontrola jejich využití**. Vedle toho členové zastupitelstva kraje rozhodují o zástavním

právu k movitým a nemovitým věcem ve vlastnictví kraje, emisích vlastních obligací, stanoví též majetkovou účast na podnikání jiných právnických osob.

Zastupitelstvo kraje se **schází podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce**. Svolání zastupitelstva a jeho řízení je zpravidla v rukou hejtmána. **Informace občanům** o místě, době, navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva jsou nejméně **10 dnů před zasedáním vyvěšeny na úřední desce krajského úřadu**. Zastupitelstvo je usnášeníschopné, je-li přítomna polovina jeho členů. **K platnému usnesení je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech zastupitelů.**

Pokud na začátku jednání není zastupitelstvo usnášeníschopné, ukončí zasedání předsedající a do 15 dnů svolá **náhradní zasedání**. Požádá-li o to alespoň třetina členů zastupitelstva kraje, je hejtman kraje povinen svolat **mimořádné zasedání** zastupitelstva do 21 dnů ode dne doručení žádosti na krajský úřad.

Ustavující zasedání nového zastupitelstva kraje svolává dosavadní hejtman tak, aby se konalo po uplynutí lhůty pro rozhodnutí krajského soudu ve věci volebních stížností, nejpozději se však koná **do 40 dnů ode dne vyhlášení výsledků voleb**. Ustavujícímu zasedání zastupitelstva předsedá zpravidla nejstarší člen zastupitelstva do doby, než je zvolen hejtman nebo jeho náměstek.

Ustavující zasedání volí hejtmána, jeho náměstky a další členy rady. Pokud se tak nestane, předsedající ustavujícího zasedání zastupitelstva kraje přeruší, přičemž zastupitelstvo ještě rozhodne, kdy se v něm bude pokračovat. Nejdéle může být přerušeno na 7 dnů.

Zasedání zastupitelstva je veřejnosti přístupné, proto také musí být **informováni** o zasedání zastupitelstva nejméně 10 dnů předem na **úřední desce krajského úřadu** a způsobem v místě obvyklým. Prvotní návrh programu připravuje rada a o zařazení návrhů přednesených v průběhu zasedání rozhodne zastupitelstvo. V případě, že by požádal o slovo člen vlády, senátor nebo poslanec, musí jim být vždy uděleno.

Úpravu průběhu zasedání obsahuje **jednací řád** zastupitelstva kraje, který stanoví podmínky, za kterých mohou také občané kraje vyjadřovat své stanovisko k projednávaným otázkám.

O průběhu zasedání zastupitelstva se pořizuje zápis, který podepisuje hejtman a zvolení ověřovatelé. Zápis obsahuje počet přítomných zastupitelů, schválený program jednání, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. Zápis musí být pořízen nejpozději **do 10 dnů po skončení zasedání** a musí být přístupný na krajském úřadě k nahlédnutí.

9.2 Rada kraje

Rada je **výkonným orgánem kraje** v oblasti samostatné působnosti. Za výkon samostatné působnosti **je odpovědná zastupitelstvu kraje**. V oblasti přenesené působnosti radě kraje přísluší jen oprávnění vydávat nařízení kraje.

Členy rady kraje jsou **hejtman, náměstci hejtmana a další členové rady**, poradní hlas má ředitel krajského úřadu. Počet členů rady je dán zákonem a podle počtu obyvatel má 9 - 11 členů.

Jednotliví členové rady **jsou voleni a odvolávání zastupitelstvem kraje z řad svých členů**, hejtman a jeho náměstci jsou členové rady již z titulu své funkce. Rada kraje rozhoduje nadpoloviční většinou všech svých členů.

Do působnosti rady kraje patří především **příprava návrhů pro jednání zastupitelstva kraje a zabezpečení plnění jeho usnesení**. Uvedené generální zmocnění je dále zákonem o krajích rozvedeno do dílčích oprávnění.

Rada kraje dále **zabezpečuje hospodaření kraje** podle schváleného rozpočtu, provádí rozpočtová opatření v rozsahu svěřeném zastupitelstvem, **stanoví počty zaměstnanců kraje** a jejich platy, na návrh ředitele **jmenuje a odvolává vedoucí odborů krajského úřadu**. Rada kraje též může **zřizovat a rušit své komise**, jmenovat a odvolávat jejich předsedy a ostatní členy, **ukládat a kontrolovat plnění úkolů** v samostatné působnosti krajským úřadem. V její kompetenci je rovněž **řada majetkoprávních úkonů**, které si však může do své pravomoci vyhradit zastupitelstvo. Kromě zákonem výslovně upravených pravomocí rada rovněž **zabezpečuje rozhodování v ostatních záležitostech samostatné působnosti kraje**, pokud si je zastupitelstvo nevyhradilo. Rada může některé ze svěřených úkolů svěřit do rukou hejtmanovi.

Rada kraje se **schází podle potřeby** a její schůze svolává hejtman. **Schůze rady jsou neveřejné**, podle svého uvážení však může rada přizvat i jiné osoby. Právo účasti na zasedání rady má vždy ředitel krajského úřadu avšak jeho hlas je pouze poradní. Z jednání rady kraje se

vyhotovuje zápis, v němž se uvede alespoň počet přítomných členů, schválený program, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. Ze zasedání rady se vyhotovuje do 10 dnů zápis, **zápis podepisuje hejtman nebo náměstek hejtmana spolu s ověřovateli**. Zápis musí být uložen u krajského úřadu k nahlédnutí členům zastupitelstva. Kromě toho rada kraje podává zastupitelstvu zprávu o své činnosti na každém jeho jednání. Členové rady kraje mají právo podat vůči zápisu námitky, které se projednávají na příštím jednání rady.

9.3 Hejtman kraje

Hejtman je představitelem kraje a za kraj vystupuje navenek. Hejtman a náměstci hejtmana jsou voleni členy zastupitelstva kraje ze svých řad, musí mít státní občanství České republiky.

Za výkon funkce jsou odpovědni zastupitelstvu, rada kraje jím může ukládat úkoly jen v rozsahu své působnosti. Z titulu své funkce jsou hejtman a jeho náměstci rovněž členové rady kraje.

Hejtman mj. **jmenuje a odvolává** s předchozím souhlasem ministra vnitra ředitele krajského úřadu, stanoví mu plat a ukládá mu úkoly. Hejtman **podepisuje** spolu s náměstkem právní předpisy kraje. Na základě zákona **zřizuje** zvláštní orgány pro výkon přenesené působnosti.

Mezi povinnosti hejtmana kraje patří mj. **odpovědnost za informování veřejnosti** o činnosti kraje, zajišťuje ochranu utajovaných informací, plní **úkoly statutárního orgánu zaměstnavatele** vůči uvolněným členům zastupitelstva kraje a řediteli krajského úřadu.

Hejtman je rovněž odpovědný za řádné **svolání zasedání zastupitelstva** nejméně jednou za 3 měsíce. Je tak povinen učinit do 21 dnů v případě, že o to požádá alespoň jedna třetina členů zastupitelstva kraje. Vykonává další úkoly v samostatné nebo přenesené působnosti, pokud mu jsou svěřeny zastupitelstvem, radou kraje nebo zákonem.

Jestliže **považuje hejtman usnesení rady kraje za věcně nesprávné, může pozastavit jeho výkon a věc předložit k rozhodnutí na nejbližším zasedání zastupitelstva kraje**. Členové zastupitelstva jsou oprávněni následně opatření hejtmana potvrdit nebo i zrušit.

Po dobu nepřítomnosti hejtmana nebo v době, kdy není tato funkce obsazena, **zastupuje hejtmana jeho náměstek**. Zastupitelstvo kraje může zvolit více náměstků hejtmana a svěřit jím zabezpečování konkrétních úkolů v samostatné působnosti.

9.4 Krajský úřad

Krajský úřad tvoří **ředitel** a další **zaměstnanci kraje** zařazení do krajského úřadu. V čele úřadu stojí ředitel a úřad kraje se dále člení na odbory, oddělení, sekretariát ředitele a sekretariát hejtmána. Bližší uspořádání krajského úřadu, jeho struktura a pravomoci jednotlivých částí jsou specifikovány v organizačním řádu kraje, který vydává ředitel.

Krajský úřad v **samostatné působnosti** kraje plní především úkoly, které mu uloží zastupitelstvo a rada kraje, pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti.

V **přenesené působnosti** vykonává **státní správu** s výjimkou věcí patřících do působnosti zastupitelstva, rady a zvláštních orgánů kraje. Mezi nosné úkoly v **přenesené působnosti krajského úřadu patří** přezkoumávání rozhodnutí vydaných obecními úřady ve správním řízení, ukládání sankcí podle zvláštních zákonů. Krajský úřad zřizuje také funkci **koordinátora pro romské záležitosti, poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím** a kontroluje výkon přenesené působnosti orgány obcí.

Krajský úřad vykonává dozor nad výkonem samostatné a přenesené působnosti obcí na základě zákona. Dozor je zaměřen výhradně na **následné posuzování dodržování zásad zákonnosti** a je prováděn tak, aby nebyla omezována samostatná působnost a rozhodovací pravomoc orgánů obce. **Zaměstnanci kraje, zařazení do krajského úřadu, podílejí se na výkonu dozoru, musí mít vysokoškolské vzdělání** v oblasti práva nebo v oblasti, která se vztahuje k předmětu dozoru.

9.5 Ředitel krajského úřadu

Ředitel krajského úřadu stojí v jeho čele, je **vedoucím krajského úřadu**. Ředitel je **jmenován a odvoláván hejtmánem s předchozím souhlasem ministra vnitra** a při plnění úkolů krajského úřadu je hejtmánovi také ze své činnosti odpovědný. Ředitel **nesmí vykonávat funkce v politických stranách a hnutích, může být však jejich členem**. Ředitel nemůže být rovněž poslancem, senátorem ani členem zastupitelstva územně samosprávného celku. Může se účastnit zasedání zastupitelstva a jednání rady kraje s hlasem poradním.

Ředitel krajského úřadu mj. **zajišťuje úkoly v přenesené působnosti, podává návrhy Ministerstvu vnitra na pozastavení právních předpisů obcí**. Ředitel kraje dále **plní úkoly**

statutárního zástupce zaměstnavatele vůči zaměstnancům kraje zařazeným do krajského úřadu, kontroluje jejich činnost, vydává zejména organizační, pracovní a spisový řád krajského úřadu, **je oprávněn předkládat radě návrhy na vydání nařízení kraje**. Kromě toho plní další úkoly uložené mu zastupitelstvem, radou kraje nebo hejtmanem.

9.6 Orgány zastupitelstva kraje a rady kraje

V rámci **samostatné působnosti** kraje, je právem zastupitelstva kraje zřizovat **iniciativní a kontrolní výbory**. Povinně je tomu v případech zřízení **kontrolního, finančního a výboru pro vzdělání, výchovu a zaměstnanost**. To, zda zřídí pro určitou oblast další výbor je výslovně na zastupitelstvu samotném.

Ze své činnosti, která je soustředěna na předkládání odborných stanovisek, návrhů a podnětů se jmenované orgány **zodpovídají zastupitelstvu**.

Počet členů výborů je vždy lichý. V čele výboru stojí **předseda** volený z řad zastupitelů, **ostatní členové** mohou být občany obce. Předsedu stejně jako ostatní členy výboru volí zastupitelstvo kraje.

Členy výborů však **nemohou být hejtman, náměstci hejtmana, ředitel ani jiné osoby zabezpečující rozpočtové a účetní práce** na krajském úřadu. Výbory se scházejí podle potřeby a k platnosti usnesení je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jeho členů. Zápis z jednání výboru se vyhotovuje písemně a podepisuje jej předseda.

Finanční výbor kontroluje hospodaření s majetkem a finančními prostředky kraje, dále kontroluje hospodaření právnických osob a zařízení kraje jakož i využití dotací z rozpočtu kraje obcemi, k čemuž má právo požadovat od obcí příslušné podklady a nutnou součinnost. Plní také **další úkoly** ve finanční oblasti dané zastupitelstvem kraje.

Kontrolní výbor kontroluje plnění usnesení zastupitelstva a rady kraje, kontroluje **dodržování právních předpisů** ostatními výbory a krajským úřadem na úseku samostatné působnosti, plní **další úkoly** dané zastupitelstvem kraje.

Výbor pro vzdělání, výchovu a zaměstnanost je třetím, povinně vytvářeným výborem. Výbor v návaznosti na demografický vývoj a vývoj zaměstnanosti, **posuzuje síť škol a školských**

zařízení, studijních a učebních oborů v působnosti kraje, předkládá návrhy na zkvalitnění péče poskytované školami a školskými zařízeními, popřípadě předškolními zařízeními, které zřizuje kraj. Výbor se **vyjadřuje také k záměrům na poskytnutí dotací v oblastí mládeže, tělovýchovy a sportu, projednává zprávy o výsledcích výchovně vzdělávací činnosti škol, školských zařízení a předškolních zařízení kraje** a plní další úkoly v oblasti výchovy a vzdělání, kterými jej pověří zastupitelstvo kraje.

V krajích, kde podle posledního sčítání lidu **žije alespoň 5 % občanů hlásících se ke stejné národnosti jiné než české**, se povinně zřizuje i **výbor pro národnostní menšiny**. Mimo volené členy tohoto výboru jsou členy i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený podle sdružovacího zákona. **Zastupitelstvo kraje určí, kolik členů bude delegováno těmito sdruženími.**

Vždy však příslušníci národnostních menšin musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru. Jako své **poradní a iniciativní orgány** může zřídit rada kraje **komise**. Pro tutéž oblast může být zřízen jak výbor, tak i komise. Svá stanoviska a náměty předkládá komise radě kraje. **Rada jmenuje a odvolává předsedu, ostatní členy a určuje jejich počet.** Členové komise mohou být členy zastupitelstva kraje, ale také občané kraje. Na rozdíl od výborů v čele komise nemusí stát člen zastupitelstva. Komise se **usnází většinou hlasů všech svých členů.** Komise je odpovědna ze své činnosti radě kraje.

Hejtman kraje zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány kraje, jmenuje a odvolává vedoucího a jejich členy. Pro osoby stojící v čele zvláštních orgánů kraje platí **povinnost zkoušky zvláštní odborné způsobilosti** obdobně jako pro úředníky územních samosprávných celků, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Zvláštní orgány kraje může hejtman zřídit pouze v případě, že tak stanoví zvláštní zákon.

9.7 Shrnutí základních pojmů

Prostudování kapitoly, studenti další získali informace o krajském zřízení, orgánech kraje, rozsahu samostatné a přenesené působnosti. Víte, že zastupitelstvo kraje je oprávněné podat návrh zákona Poslanecké sněmovně. Prostudováním kapitoly jste též zjistili jaká práva a povinnosti má kraj vůči občanům.

9.8 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Zjistěte z web stránek Vašeho kraje složení orgánů, podívejte se, jaké obecně závazné vyhlášky byly za volební období schválené zastupitelstvem kraje

9.9 Seznam doporučené literatury

Doporučenou literaturu

zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

10 Kontrola a dozor nad výkonem samostatné a přenesené působnosti

Cíle kapitoly

Tato kapitola se v první části věnuje kontrolní činnosti veřejné správy, druhá část kapitoly se zabývá dozorem nad výkonem veřejné správy. Faktem je, že pojmy dozor, dohled i kontrola bývají směřovány, a tím spíše i „správní dozor“ s „dozorem nad správou“. Jak vyplývá z následujícího textu, rozhodně nejde o synonyma, ale vlastně o cosi vzájemně zcela protichůdného.

Klíčová slova

Kontrola, dozor, zákon, zásady, opatření, práva a povinnosti kontrolovaného a kontrolora.

Obsah kapitoly

- za první - obecná charakteristika problematiky kontroly
- za druhé- kontrola
- za třetí- dozor

10.1 Výklad učiva

Kontrola a dozor ve veřejné správě jsou významnou činností orgánů veřejné správy, směřující vně správních orgánů adresovanou fyzickým i právnickým osobám. Jde o činnost, jejíž účelem je sledování a vyhodnocování rozhodovacích pravomocí oprávněných subjektů je „v souladu s právními předpisy. Oba aspekty jak kontrola tak i dozor realizována oprávněnými subjekty má především preventivní charakter, může též využít dalšího oprávnění, a to je represe, využití mocenských prostředků. V tomto ohledu má kontrola a dozor **zákonný podklad** (státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon - čl. 2 odst. 3 Ústavy), je **omezen jen na splnění účelu, který sleduje s využitím nezbytně nutných zákonných prostředků. K nápravným a sankčním prostředkům dozoru patří např.:**

- požadavek odstranění zjištěných vad
- uložení pokuty.

Správnímu dozoru ovšem podléhají i samotné subjekty veřejné správy, pokud realizují výkony, podléhající dozoru - obce mají povinnost respektovat a dodržovat požární předpisy, přístavba budovy krajského úřadu podléhá stavebnímu dozoru.

Kontrola veřejné správy

Na rozdíl od správního dozoru, který vykonavatelé veřejné správy směřují ven, představuje kontrola veřejné správy vlastně dozor nad těmito vykonavateli, tedy nad fungováním veřejné správy obecně, ale i konkrétně. Kontrola veřejné správy přichází především zvenčí a směřuje dovnitř systému (v tom spočívá ona protichůdnost, zmíněná v prvním odstavci této kapitoly).

Některé formy kontroly:

- **kontrola Parlamentem**
- **kontrola Nejvyšším kontrolním úřadem**
- **kontrola Veřejným ochráncem práv**
 - **kontrola vládou ČR**
 - **kontrola soudní**

a z nejdůležitějších,

- **kontrola veřejností.**

Posledně uvedený druh kontroly je uplatňován zejména formou petic a stížností, účastí občanů na veřejných jednáních orgánů veřejné správy, např. na zasedání zastupitelstva obce, kraje, nebo využíváním práva na informace o činnosti orgánů veřejné správy. Tyto způsoby de facto vycházejí z Listiny základních práv a svobod (část druhá) a neoddělitelně patří do arzenálu demokratických principů fungování a kontroly veřejné správy. Patří zde i tisk, rozhlas, televize.

Režim vyřizování petic je stanoven v zákoně č. 85/1990 Sb., o právu petičním, ve znění pozdějších předpisů.

Vyřizování stížností se řídí zákonem č.500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s ustanovením § 175 a násl. cit. zákona, mají dotčené osoby právo obracet se na správní orgán se stížnostmi proti nevhodnému chování úředních osob (ustanovení § 16 zákona č. 312/2002 Sb.) a též proti postupu správního orgánu, **neposkytují-li tento zákon jiný prostředek ochrany** (dle správního řádu). Stížnost lze podat písemně nebo ústně u toho správního orgánu, který vede řízení.

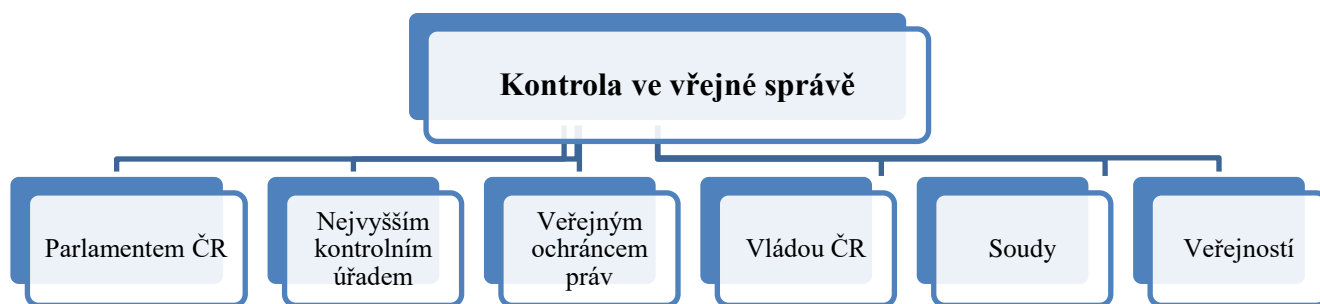
Lhůta pro vyřízení stížnost je do 60 dnů ode dne jejího doručení správnímu orgánu příslušnému k jejímu vyřízení. **O vyřízení stížnosti** musí být stěžovatel v této lhůtě vyzooměn. Stanovenou lhůtu lze překročit, pokud nelze zajistit potřebné podklady potřebné pro vyřízení. Je-li stížnost správním orgánem označena jako důvodná nebo částečně důvodná, je tento orgán **povinen bezodkladně učinit nezbytná opatření k nápravě**. O výsledku šetření a opatřeních přijatých k nápravě správní orgán učiní záznam do spisu, stěžovatel bude vyzooměn jen tehdy, jestliže o to požádal.

Povinnost vyřizování stížností na úrovni obcí a krajů, vyplývá též z oprávnění občanů obce nebo kraje a z dalších kompetencí orgánů obce či kraje (např. ustanovení § 102 odst. 2 zákona o obcích).

Listina základních práv a svobod v čl. 17 (část týkající se politických práv) zakládá právo na informace a jemu odpovídající povinnost informace poskytovat a **zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím**, ve znění pozdějších předpisů poskytuje občanské společnosti získání informací o fungování institucí veřejné správy.

Určitou spojitost s kontrolou (dozorem), nebo spíše se zjištěním závad, má zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Obrázek č. 13: Kontrola veřejné správy

Zdroj: vlastní

Dozor nad výkonem samostatné působnosti obcí a krajů

Dozorovat činnost samosprávných celků v samostatné působnosti územních samosprávných celků je oprávněním státních orgánů. Stát jako dominující subjekt mezi subjekty působícími na svém území **sám vymezil v Ústavě ČR právo územních samosprávných celků na**

samosprávu (čl. 8 Ústavy) a dále stanovil, že **stát může do činnosti územních samospráv zasahovat, jen vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem stanoveným zákonem** (čl. 101 odst. 4 Ústavy). Tím sám sobě určil meze možných ingerencí do činnosti územních samospráv.

Dozor vůči krajům vykonává Ministerstvo vnitra ve spolupráci s příslušnými ústředními správními úřady, a vůči obcím rovněž Ministerstvo vnitra ve spolupráci s příslušnými ústředními správními úřady, a dále krajské úřady. Zde je třeba důrazně poznamenat, že tuto působnost vykonávají **krajské úřady jako přenesenou státní správu** s ohledem na hlavu sedmou Ústavy ČR, v níž pro oblast samosprávy není mezi kraji a obcemi nastolen vztah nadřízenosti a podřízenosti. To je též důvodem pro to, aby represivní dozorová opatření vůči aktům obcí vydaným v samostatné působnosti, tj. obecně závazné vyhlášky, mohlo uplatňovat Ministerstvo vnitra.

Dozor je charakterizován jako **následný** a je zaměřen na dodržování zákonností (viz ustanovení § 123 zákona o obcích a ustanovení § 81 zákona o krajích). Následnost dozoru znamená, že opatření orgánů samospráv jsou vykonatelná ihned po přijetí (příp. po předepsaném vyhlášení), aniž by se vyžadoval předchozí souhlas dozorujícího orgánu. Je to uznání určité autonomie územních samospráv v oblasti samostatné působnosti, vytvoření prostoru pro operativnost. Způsob dozoru však rovněž představuje pro územní samosprávy i odpovědnost v případě, že by přijatá opatření byla dodatečně zrušena pro nezákonnost. Pokud by při jejich předchozím výkonu někomu byla způsobena škoda, obec nebo kraj by jí musely nahradit např. dle zákona č. 82/1998 Sb. (viz výše).

Jak bylo výše uvedeno, dozor nad výkonem samostatné působností obcí a krajů je aktivitou státní správy (nebo v případě krajských úřadů přenesené působnosti), která přichází až následně. Orgány obcí a krajů přijímají svá opatření bez nutnosti je předjednat s dozorovým orgánem nebo žádat orgán dozoru o souhlas s vydáním opatření.

Zásada samostatností obcí a krajů při výkonu samosprávy se projevuje i v průběhu dozoru; kdy dozorový orgán shledal rozpor opatření se zákonem či jiným právním předpisem. **Obce a kraje mají totiž vždy možnost nevyčkávat zrušovacího verdiktu soudu, ale naopak mohou si v předstihu své opatření samy změnit nebo zrušit.** Tato možnost samozřejmě přispívá k urychlení nápravy nezákonností a odlehčuje soudům. Z téhož důvodu je obvyklou praxí, že dozorové orgány po zjištění nezákonnosti vyzvou orgány obcí a krajů, aby přijali adekvátní opatření k nápravě zjištěných vad, a teprve není-li k ní dobrá vůle, přistupují k razantnějším úkonům (pozastavení - sistace, podání návrhu soudu).

Lze shrnout, že samotný dozor prováděný Ministerstvem vnitra nevede bez součinnosti orgánů obcí a krajů zrušit vlastní opatření k odstranění nezákonného stavu. K tomu je kompetentní pouze soud a do doby jeho rozhodnutí lze předcházející situaci charakterizovat jako právní spor mezi státem a územní samosprávou.

Dozorová opatření Ministerstva vnitra jsou podložena pouze předpokladem nezákonnosti vyhlášky, usnesení zastupitelstva, až soudy jsou oprávněné rozhodnout, zda se tento předpoklad ukáže správným.

Funkcí dozorové činnosti oprávněných správních orgánů je **především vyhledávací**, soudy nastupují až po nich a jejich činnost lze označit za **napravovací**.

Dozor nad výkonem přenesené působnosti

Dozor na výkonem přenesené působnosti územních samosprávných celků je kvalitativně odlišný od dozoru nad působností samostatnou. Přenesená státní správa není originární, původní vlastností územních samospráv, na rozdíl od samostatné působnosti, Ústava ČR hl. 7 čl. 105, ji pouze předpokládá jako možnost, což vyplývá z **textu „výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon“**. Při výkonu přenesené působnosti se také orgány obcí a krajů pohybují v rozsahu hlavy třetí Ústavy ČR, o moci výkonné, mj. též o správních úřadech) a nikoliv hlavy sedmé Ústavy ČR.

Z výše uvedené pak vyplývá, že při výkonu přenesené státní správy se obce a kraje dostávají navzájem i ve vnějších kontaktech do vztahů podřízenosti a nadřízenosti. Proto i dozor, který u tohoto typu působnosti vykonávají krajské úřady vůči obcím a věcně příslušné ústřední správní úřady vůči krajům a hlavnímu městu Praze, je až na jedinou výjimku charakteristický tím, že **orgán dozoru není jen vyhledávacím orgánem jako u samostatné působnosti, ale současně též tím, kdo závadná opatření obce či kraje zruší**.

Zmíněnou výjimkou jsou **nařízení obcí a krajů, tedy právní předpisy, které je oprávněn zrušit pouze Ústavní soud** (po předchozí proceduře, naznačené u samostatné působnosti).

DOZOR NAD ČINNOSTÍ OBCE

Zákonná úprava dozoru nad činností orgánů obcí je jednou ze záruk zákonitosti ve veřejné správě. Postup při výkonu dozoru a nápravě opatření orgánů obce je odlišný podle toho, zda jde o nápravu opatření z oblastí samostatné nebo přenesené působnosti obce a podle toho, o jaký druh (skupinu) opatření se konkrétně jedná. Nápravu opatření orgánů obce, která jsou správním rozhodnutím vydaným na úseku přenesené, ale i samostatné působnosti ve

správním řízení, upravuje správní řád, a proto tato problematika není předmětem výkladu v této části skript.

Dozor nad výkonem samostatné působnosti

Významnou zárukou samosprávy obcí je, že při dozoru nad výkonem samostatné působnosti se zjišťuje jen soulad opatření orgánů obce se zákony a právními předpisy vydanými na základě zákona a v jeho mezích. Dozorčí oprávnění nelze tedy realizovat v případě jiné nesprávnosti spočívající např. v nevhodnosti, neúčelnosti nebo nepřiměřenosti apod.

Kontrola veřejné správy

Kontrola, kontrolní činnost oprávněných orgánů obsahuje pozorování, poznávání a porovnání stavu skutečného se stavem stanoveným zákonem.

Kontrolu v oblasti veřejné správy zasahuje systém veřejné správy nebo jako kontrola veřejné správy ze strany jiných subjektů. Kontrola je předpokladem realizace odpovědnosti ve veřejné správě, bez ní by nebylo možné zjistit důvody pro realizaci odpovědnosti. Kontrolní činnost je oprávněn vykonávat správní orgán, zjišťuje skutečný stav věci a porovnává se stavem vymezeným v zákoně. Objektem kontroly je úřední osoba např. územního samosprávného celku. Ta souvisí přímo s výkonem veřejné správy příp. i další činností, především jde o kontrolu dodržování zákonnosti při výkonu státní správy nebo kontrolu na úseku hospodaření s finančními prostředky předdělenými státem do rozpočtu územním samosprávným celkům.

Postup realizace kontroly stanoví zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen kontrolní řád). Kontrolní řád je právním předpisem, kterým se řídí kontrola ve veřejné správě. Jak je uvedeno v ustanovení § 1 kontrolního řádu jde o úpravu **postupu orgánů** moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků, jiných orgánů a právnických nebo fyzických osob, **pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy** (dále jen „kontrolní orgán“), **při kontrole** činnosti orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků, jiných orgánů, právnických a fyzických osob (dále jen „kontrolovaný“).

Kontrolní orgány jsou oprávnění rovněž **při kontrole výkonu státní správy** a též při kontrole činnosti **právnických osob založených nebo zřízených státem nebo územním samosprávným celkem** vykonávané ze strany zakladatele nebo zřizovatele.

Kontrolní orgán pravidelně, **alespoň jednou ročně, zveřejní** způsobem umožňujícím dálkový přístup **obecné informace o výsledcích kontrol**. Je povinen zpracovat plán kontrol, nebrání-li

tomu jejich povaha nebo účel. Povinnosti kontrolního orgánu je koordinovat obsah plánu kontrol s ostatními kontrolními orgány, je-li to v zájmu ochrany práv kontrolovaných osob a nebrání-li tomu účel kontrol.

Kontrola, kontrolní činnost v rámci výkonu státní správy, je porovnání zjištěného skutečného stavu se stavem stanoveným právním předpisem příp. rozhodnutí správním orgánem, který byl oprávněn kontrolovanému uložit povinnost. Kontrolní orgán při kontrole zjišťuje, plnění povinnosti kontrolovaného, které mu vyplývají z právních předpisů nebo které mu byly uloženy na základě těchto předpisů.

Postup kontrolního orgánu při kontrole

V rámci kontroly kontrolní orgán vyhotoví záznam je oprávněn provádět před zahájením kontroly úkony, jejichž účelem je opatření podkladů pro posouzení, zda zahájit kontrolu. Co se týče vlastní kontroly, tu vykonává fyzická osoba, kterou kontrolní orgán k tomu **pověřil** (je-li kontrolorů více, určí nadřízená osoba kontrolujícího vedoucího kontrolní skupiny). Písemným **pověřením** ke kontrole se kontrolující prezentují kontrolovaným (může se tak uskutečnit i předložením průkazu kontrolujícího).

Kontrola u příslušného orgánu, jak je výše uvedeno, je zahájena prvním kontrolním úkonem, může jím být mj. **předložením pověření ke kontrole kontrolované osobě**, která je přítomna na místě kontroly, nebo **doručením oznámení o zahájení kontroly kontrolované osobě**; součástí oznámení musí být pověření ke kontrole, anebo seznam kontrolujících.

Kontrola je zahájena též prvním z kontrolních úkonů bezprostředně předcházejících předložením pověření ke kontrole kontrolované osobě nebo povinné osobě, jež je přítomna na místě kontroly, pokud je provedení takových kontrolních úkonů k výkonu kontroly třeba. Zákon o kontrolním řádu řeší též otázku, kdy je kontrola zahájena bez přítomnosti kontrolovaného, v tomto případě, kontrolující kontrolovanou osobu o zahájení kontroly **informuje dodatečně**.

Přizvané osoby

Kontrolní orgán může k účasti na kontrole v zájmu dosažení jejího účelu přizvat fyzickou osobu (dále jen „přizvaná osoba“), v případě **vystaví přizvané osobě pověření** a poučí přizvanou osobu o jejích právech a povinnostech při účasti na kontrole.

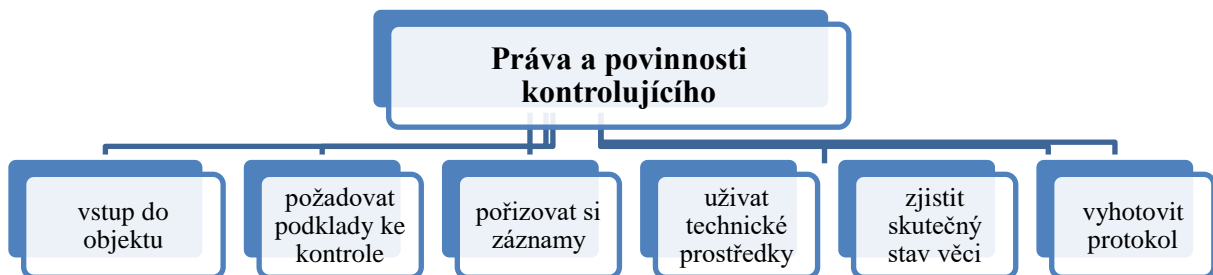
Práva a povinnosti kontrolujícího

Vstup na pozemky, do staveb a jiných prostor. Kontrolující jsou v souvislosti s výkonem kontroly oprávněni vstupovat do staveb, dopravních prostředků, na pozemky a do dalších prostor s výjimkou obydlí, které vlastní nebo užívá kontrolovaná osoba, je-li to nezbytné k výkonu kontroly. Do obydlí je oprávněn vstoupit jen tehdy, je-li obydlí užívané k podnikání. Vlastníci objektu nebo uživatelé prostor jsou povinni kontrolujícímu vstup umožnit.

Kontrolující je v souvislosti s výkonem kontroly též oprávněn požadovat prokázání totožnosti fyzické osoby, od přítomné osoby, může požadovat poskytnutí podkladů ke kontrole, tj. údajů, dokumentů a věcí vztahujících se k předmětu kontroly (může zajišťovat originální podklady), pořizovat obrazové nebo zvukové záznamy, v nezbytné míře užívat technických prostředků kontrolované osoby, a to po předchozím projednání s kontrolovanou osobou.

Kontrolující je v souvislosti s výkonem kontroly povinen mj. zjistit stav věci v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu kontroly, šetřit práva a oprávněné zájmy kontrolované osoby, předložit kontrolované osobě pověření ke kontrole, vydat potvrzení o zajištěných originálních podkladech, a pominou-li důvody jejich zajištění, neprodleně je vrátit. Po provedené kontrole vyhotovit protokol o kontrole a doručit jeho stejnopis kontrolované osobě.

Obrázek č. 14: Práva kontrolujícího

Zdroj: vlastní

Práva a povinnosti kontrolované osoby a povinné osoby

Oprávněním kontrolované osoby, je mj. **požadovat po kontrolujícím předložení pověření** ke kontrole a dalšího dokumentu, který dokládá, že se jedná o osobu uvedenou v pověření ke kontrole, **seznámit se s obsahem protokolu** o kontrole a **podat** námítky proti kontrolním **zjištěním** uvedeným v protokolu o kontrole.

Mezi práva kontrolovaného patří též možnost namítnout podjatost kontrolujícího nebo přizvané osoby, musí ale uvést důvody, které ho k tomu vedly.

Povinností kontrolované osoby je **vytvořit podmínky pro výkon kontroly**, kontrolujícímu **poskytnout k tomu potřebnou součinnost** a podat ve lhůtě určené kontrolujícím písemnou zprávu o odstranění nebo prevenci nedostatků zjištěných kontrolou, v případě, že kontrolující o tuto službu požádá. Mezi povinnosti kontrolovaného patří bezpochyby poskytnout kontrolujícímu součinnost, potřebnou k výkonu kontroly.

V souladu s ustanovením § 12 kontrolního řádu, je povinností kontrolujícího vyhotovit **protokol o kontrole**, který kontrolní orgán doručí kontrolované osobě. Protokol o kontrole obsahuje mj. označení kontrolního orgánu a kontrolujícího, uvedení právního předpisu vymezujícího pravomoc kontrolního orgánu k výkonu kontroly, uvedení, co bylo předmětem kontroly, data zahájení. Důležitou součástí **protokol o kontrole** je **kontrolní zjištění, obsahující zjištěný stav věci s uvedením nedostatků a označení právních předpisů, které byly porušeny.**

Protokol o kontrole obsahuje další důležitou skutečnost, a to **poučení kontrolovaného o možnosti podat** proti kontrolním zjištěním **námítky** s uvedením lhůty pro jejich podání a komu mám být adresována, datum vyhotovení protokolu a podpis kontrolujícího.

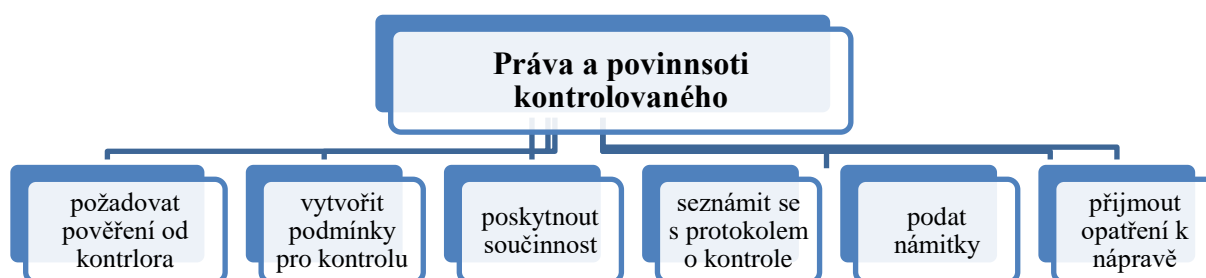
Námítky proti kontrolnímu zjištění uvedenému v protokolu o kontrole kontrolovaný podává kontrolnímu orgánu písemně, ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení protokolu o kontrole. Nevyhoví-li námitkám vedoucí kontrolní skupiny nebo kontrolující ve lhůtě 7 dnů ode dne jejich doručení, vyřídí je nadřízená osoba kontrolujícího ve lhůtě 30 dnů ode dne jejich doručení tak, že jim vyhoví, částečně vyhoví, nebo je zamítne. Ve zvláště složitém případě se lhůta pro vyřízení námitek nadřízenou osobou kontrolujícího prodlužuje o 30 dnů. O tomto prodloužení lhůty nadřízená osoba kontrolujícího kontrolovanou osobu předem vyrozumí. Celkové vyřízení námitek je pak kontrolujícím uvedeno v odůvodnění rozhodnutí vydaného v rámci správního řízení.

Kontrolující nebo přizvaná osoba **má povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděla v souvislosti s kontrolou** nebo s úkony předcházejícími kontrole, a nezneužívat takto získaných informací. Povinnost mlčenlivosti

kontrolujícího nebo přizvané osoby **trvá i po skončení jejich pracovněprávního nebo jiného vztahu.**

Kontrolujícího nebo přizvanou osobu může povinnosti mlčenlivosti zprostit ten, v jehož zájmu tuto povinnost kontrolující nebo přizvaná osoba má, anebo ve veřejném zájmu nadřízená osoba kontrolujícího.

Obrázek č. 15: Práva a povinnosti kontrolovaného

Zdroj: vlastní

Při realizaci kontroly vznikají náklady kontroly. Náklady vzniklé kontrolnímu orgánu v souvislosti s výkonem kontroly nese kontrolní orgán (např. doprava na místo kontroly). Náklady vzniklé kontrolované osobě nebo povinné osobě v souvislosti s výkonem kontroly nesou tyto osoby (např. poskytnutí místnosti k realizaci kontroly a uložení spisů podléhajících kontrole, kopírky, papírů).

Kontrola u příslušného správního orgánu je dle kontrolního řádu ukončena marným uplynutím lhůty pro podání námitek nebo vzdáním se práva podat námitky, nebo dnem doručení vyřízení námitek kontrolované osobě.

Při kontrole výkonu státní správy je kontrolující též oprávněn ukládat opatření k odstranění nedostatků zjištěných kontrolou. Opatření k odstranění jsou součástí protokolu o kontrole.

Přestupky

Na tomto je potřeba zmínit i přestupky, kterých se dopustí fyzické, právnické a podnikající fyzické osoby. V podrobnostech by se uvedené subjekty dopustily přestupků, pokud by jako kontrolované osoby nesplnily některou z povinností, kterou jim ukládá kontrolní řád.

Za přešupek mu může kontrolní orgán, který je příslušný k provedení kontroly, v souvislosti s níž byl přešupek spáchán, uložit pokutu od 500000 Kč do 200000 Kč.

10.2 Shrnutí základních pojmů

Kapitola poskytuje informace a přehledem o kontrolní činnosti, jejího průběhu, oprávnění kontrolního orgánu k provedení kontroly a v neposlední řadě i informace o možnosti uložení pokuty.

10.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Zjistěte ve své obci, počet provedených kontrol a dozoru za období alespoň 2 po sobě jdoucích let. Podívejte se na výslednou zprávu z průběhu kontroly (dozoru) a zjistěte jaká opatření a kým byla přijata.

10.4 Seznam doporučené literatury

Doporučenou literaturou je kontrolní řád.

11 Normotvorba územních samosprávných celků

Cíle kapitoly

Objasnit postup oprávněných orgánů územních samosprávných celků, k regulaci chování občanů a jiných subjektů

Klíčová slova

Obecně závazná vyhlášky, nařízení rady územního samosprávného celku, platnost, účinnost.

Obsah kapitoly

- za první (styl odrazky)
- za druhé
- za třetí

11.1 Výklad učiva

Zmocnění územních samosprávných celků k vydávání právních předpisů stanoví zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, obecní zřízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o obcích), zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, krajské zřízení (dále jen zákon o krajích) ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů. Územní samosprávné celky jsou takto oprávněny vydávat dva právní předpisy, které souvisí s výkonem působností, a to:

- **v samostatné působnosti, s obecnou závazností pro svá území obecně závazné vyhlášky,**
- **v přenesené působnosti, s obecnou závazností pro správní obvod nařízení obcí nebo krajů.**

Zákon o obcích v ustanovení § 10 mj. uvádí: „Povinnosti může obec ukládat v samostatné působnosti **obecně závaznou vyhláškou**:

- **zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku;** zejména může stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány,

- **pro pořádání**, průběh a ukončení **veřejnosti přístupných sportovních a kulturních podniků**, včetně tanečních zábav a diskoték, stanovením závazných podmínek v rozsahu nezbytném k zajištění veřejného pořádku,
- **k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství**, k ochraně životního prostředí, zeleně v zástavbě a ostatní veřejné zeleně a k užívání zařízení obce sloužících potřebám veřejnosti.“

Obecně závazné vyhlášky územních samosprávných celků jsou podzákonnými, originárními normativními právními akty. Zastupitelstva územních samosprávných celků mají zákonné zmocnění tyto schvalovat a takto regulovat chování subjektů na vymezeném území na základě zákona a v jeho mezích. Schválení a vydání obecně závazné vyhlášky předchází **usnesení zastupitelstva**, které je podmíněno **souhlasem nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva**. V souladu s ustanovením §12 zákona o obcích, obec zašle obecně závaznou vyhlášku obce neprodleně po dni jejího vyhlášení Ministerstvu vnitra.

Legislativní proces předcházející schvalování a vydání obecně závazné vyhlášky.

Vypracování návrhu obecně závazné vyhlášky je v převážné míře v kompetenci věcně příslušného odboru obecního (městského) úřadu (magistrátu), pověřeného zaměstnance nebo skupiny zaměstnanců správního orgánu (úřadu). Předpokladem zpracování návrhu je mj. to, že zpracovatel je obeznámen s právní úpravou, věcnými důvody navrhovaného předpisu a s legislativně technickými pravidly pro vydávání právních předpisů obce.

Zpracovatel, k návrhu obecně závazné vyhlášky **přikládá tzv. důvodovou zprávu**. Úkolem je:

- vyhodnotit stávající stav po stránce právní, ekonomické, včetně zjištěných názoru veřejnosti spolu s uvedením důvodů nové právní úpravy,
 - objasnit cíle navrhované právní úpravy a způsobu provedení,
 - předložit stanovisko k výhodám či nevýhodám příp. navrhovaných variantních řešení a zdůvodnění, která varianta je považována za optimální,
 - vyčíslit nárokováné finanční prostředky a hospodářský dopad navrhované právní úpravy ve vztahu k rozpočtu obce včetně způsobu úhrady potřebných nákladů,
 - uvést dopad na počet zaměstnanců, na občany obce a další subjekty, kterých se bude právní předpis týkat.

Připomínkové řízení předloženého návrhu obecně závazné vyhlášky obce

Zpracovatel návrhu a též i vedoucí odboru (vedoucí oddělení), tajemník obecního (městského) úřadu, starosta (primátor) zajišťují připomínkové řízení v nezbytném rozsahu. Návrh obecně závazné vyhlášky i s důvodovou zprávou je předložen k věcnému posouzení, stanovisku či vyjádření odborům (oddělení) jejichž působnosti se věcně, dotýká. Dožádaným osobám zpracovatel určí lhůtu k předložení stanoviska, které budou podkladem pro další posouzení v rámci vypořádání připomínek k návrhu obecně závazné vyhlášky příp. zakomponování do textu návrhu.

Vypořádání připomínek k návrhu obecně závazné vyhlášky

Stanoviska, vyjádření příp. další náměty požádaných subjektů (odborů, oddělení a dalších zainteresovaných) jichž se problematika dotýkala, jsou předmětem projednání. Zpracoval návrhu příp. pověřený správní orgán zabezpečující připomínkové řízení je povinen vynaložit úsilí směřující ke sjednocení stanovisek. V této fázi lze doporučit konzultaci s příslušným **územním pracovištěm odboru veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra ČR**. Průběh a výsledky připomínkového řízení uvádí zpracovatel návrhu v předkládací zprávě, v rozsahu – subjekty s nimiž byl návrh projednán, jejich stanoviska včetně výsledku projednání. Před předložením návrhu obecně závazné vyhlášky na jednání zastupitelstva obce, je vhodné, aby zpracovatel předložil návrh k projednání v radě obce s požadavkem zaujmout jejich stanovisko.

K posouzení návrhů právních předpisů územních samosprávných celků lze zřídit legislativně právní poradní orgány ve formě výboru zastupitelstva nebo komise rady.

Schvalování návrhu obecně závazné vyhlášky na jednání zastupitelstva

Jsou-li podklady související s návrhem obecně závazné vyhlášky z hlediska zpracovatele úplné, bez rozporů v rámci připomínkového řízení a stanoviskem rady obce doporučuje se, aby na jednání zastupitelstva předložil návrh člen rady obce.

Obecně závaznou vyhlášku obce schvaluje zastupitelstvo obce. Schválení právního předpisu se uskutečňuje formou usnesení zastupitelstva. Ke schválení usnesení je nezbytné **hlasování nadpoloviční většiny členů zastupitelstva**. Okamžik schválení obecně závazné vyhlášky není vázán na podpis starosty (primátora) a příslušného místostarosty (náměstka primátora), ale už k okamžiku hlasování. Den schválení obecně závazné vyhlášky je pak uveden v záhlaví.

Platnost a účinnost obecně závazné vyhlášky obce

Na základě zákona a v jeho mezích, je platnost právních předpisů územních samosprávných celků podmíněna jejich oficiální publikací. Publikačním prostředkem je pro všechny obce úřední deska obecního úřadu. Obecně závazné vyhlášky obce se vyhláší úřední desce u magistrátu též na úředních deskách městských částí a městských obvodů. Doba vyvěšení obecně závazné vyhlášky na úřední desce je 15 dní. **Dnem vyhlášení** se rozumí první den vyvěšení právního předpisu na úřední desce. **Platnost právního předpisu** nastává vyvěšením právního předpisu na úřední desce (na internetu) a ten se pak stává **účinným** 15. dnem po vyvěšení na úřední desce.

Účinnost obecně závazné vyhlášky obce (tj. právním předpisem se řídit, mít právo nebo povinnost, dodržovat ho a v případě nerespektování nést důsledky) není-li stanovena jinak, **nastává 15 dnem po vyhlášení**. Právo, jak je známo, má výjimky, v případě účinnosti obecně závazné vyhlášky může jít o naléhavý obecný zájem příslušné obce, pak lze výjimečně stanovit dřívější lhůtu účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení.

Neobsahuje-li obecně závazná vyhláška ustanovení o účinnosti, řídí se účinností § 12 odst. 2 zákona o obcích.

Lhůta mezi platností a účinností **obecně závazné vyhlášky** slouží občanům obce i jiným dotčeným subjektům, aby se mohli seznámit s tímto právním předpisem.

Konkrétní datum účinnosti obecně závazné vyhlášky je poslední věta v tomto právním předpise.

Zastupitelstvo obce, tj. orgán, který **obecně závazné vyhlášku** ji schválil, může tuto změnit nebo zrušit pouze jinou obecně závaznou vyhláškou. Změna **obecně závazné vyhlášky** je uskutečňována:

- doplněním nových ustanovení,
- zrušením původních ustanovení,
- náhradou textu ustanovení novým zněním.

Zrušit ji pro nezákonnost může Ústavní soud formou nálezu.

Evidence právních předpisů

V souladu s ustanovením § 12 odst. 4 a 5 zákona o obcích, má obec povinnost vést evidenci právních předpisů, které vydala. Tato evidence obsahuje číslo a název právního předpisu, datum jeho schválení, datum nabytí jeho platnosti a účinnosti, příp. datum pozbytí jeho platnosti. Právní předpis obce jsou označeny pořadovým číslem bez rozdílu, zda se jedná o obecně

závaznou vyhlášku nebo nařízení. Tato číselná řada začíná začátkem kalendářním rokem a uzavírá se koncem.

Stejně jako je tomu u publikace právním předpisů státu, právní předpisy obce i evidence musí být zpřístupněné všem v obci, která je vydala. Děje se tak vyvěšením obecně závazné vyhlášky na úřední desce a též její publikací na internetu.

Dozor nad vydáváním obecně závazných vyhlášek obce a usnesení, rozhodnutí a jiných opatření obcí v samostatné působnosti

Pojmy dozor, kontrola, dohled jsou frekventovanými nejen v oblasti správního práva. Samostatní působnost i činnost územních samosprávných celků nepochybně podléhá dozoru, kontrole a to nejen ze strany občanů. V případě, kdy oprávněný orgán státní moci přistupuje ke kontrole, porovnává skutečný stav se stavem zákonným, žádoucím s tím, že kontrolovaný je povinen při zjištění vad, přijmout opatření.

V souladu s ustanovením § 123 a násl. zákona o obcích je v případech, kdy „odporuje obecně závazná vyhláška obce zákonu, **Ministerstvo vnitra ČR, oprávněné vyzvat obec, ke zjednání nápravy**. Nastane-li situace, kdy obec nerespektuje výzvy Ministerstva vnitra ČR a nesjedná nápravu do 60 dnů od doručení výzvy, to rozhodne o pozastavení účinnosti této obecně závazné vyhlášky, zároveň stanoví obci lhůtu pro nápravu. **Účinnost obecně závazné vyhlášky obce je pozastavena dnem doručení rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, obci.** Zjedná-li zastupitelstvo obce nápravu ve stanovené lhůtě, Ministerstvo vnitra své rozhodnutí o pozastavení účinnosti obecně závazné vyhlášky obce zruší neprodleně poté, co obdrží sdělení obce o zjednání nápravy, jehož přílohou je i obecně závazná vyhláška obce, kterou byla zjednána náprava“.

Pravomoc **Ministerstva vnitra ČR** nastane v případě zřejmého rozporu obecně závazné vyhlášky obce s lidskými právy a základními svobodami. „Ministerstvo vnitra ČR může pozastavit účinnost obecně závazné vyhlášky obce, **bez předchozí výzvy ke zjednání nápravy** a to dnem doručení rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, obci. Stejně jako v předchozím případě i zde v rozhodnutí stanoví obci přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy. Pokud zastupitelstvo obce nápravu ve stanovené lhůtě sjedná, Ministerstvo vnitra ČR své rozhodnutí o pozastavení účinnosti obecně závazné vyhlášky obce zruší neprodleně poté, co obdrží sdělení obce o zjednání nápravy. **Není-li náprava zastupitelstvem obce** ve stanovené lhůtě sjednána a zastupitelstvo nepodalo proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR rozklad, podá Ministerstvo

vnitřní ČR do 30 dnů od uplynutí lhůty pro podání rozkladu **Ústavnímu soudu návrh na zrušení obecně závazné vyhlášky obce**. Je-li proti rozhodnutí Ministerstva vnitřní rozklad podán, podá Ministerstvo vnitřní ČR takový návrh Ústavnímu soudu do 30 dnů ode dne právní moci rozhodnutí o rozkladu, kterým byl rozklad zamítnut. Jestliže Ústavní soud tento návrh odmítne, zamítne nebo řízení zastaví, rozhodnutí Ministerstva vnitřní ČR o pozastavení účinnosti obecně závazné vyhlášky obce pozbývá platnosti dnem, kdy rozhodnutí Ústavního soudu nabude právní moci“.

Pokud zastupitelstvo obce uzná své pochybení a nápravu sjedná ještě před rozhodnutím Ústavního soudu o návrhu, a sdělí neprodleně tuto skutečnost Ústavnímu soudu a Ministerstvu vnitřní ČR. Ministerstvo vnitřní ČR své rozhodnutí o pozastavení účinnosti obecně závazné vyhlášky obce zruší do 15 dnů od doručení sdělení obce o zjednání nápravy, jehož přílohou je i obecně závazná vyhláška obce, kterou byla zjednána náprava.

11.2 Shrnutí základních pojmů

Informace v kapitole věnovaly pozornost postupům oprávněných orgánů územních samosprávných celků, k vyhotovování právních předpisů tj. obecně závazné vyhlášky územního samosprávného celku a nařízení rady kraje.

11.3 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Zjistěte, u Vaší obce (města) oblast, kterou zastupitelstvo obce řeší obecně závaznou vyhláškou, vyberte 2 a uveďte co je předmětem obecně závazné vyhlášky, jaká je příp. splatnost finanční částky, zda je uvedeno osvobození od poplatků.

11.4 Seznam doporučené literatury

Zákon o obcích,

Zákon o místních poplatcích.

12 Volby do zastupitelstev krajů, volby do zastupitelstev obcí, místní referendum. Soudní ochrana ve věcech voleb a místního referenda

Cíle kapitoly

Objasnění práv a povinnosti občana obce, občana kraje, postup realizace voleb, volební právo jakož i vznik a zánik mandátů člena zastupitelstva

Klíčová slova

Obec, občan, volby, pasivní právo, aktivní právo, mandát, referendum, rozhodnutí, právo, povinnost, zastupitelstvo.

Obsah kapitoly

- V první části je poukázáno na právní předpisy, kde jsou stanoven podmínky pro konání voleb, jakož i poukaz na související právní předpisy
- Další část je věnována samotnému průběhu voleb do zastupitelstev obcí a krajů
- Část této kapitoly je věnována místnímu a krajskému referendu, ochraně průběhu voleb a referenda

12.1 Výklad učiva

Volby do zastupitelstev územních samosprávných celků

Právo volit a být volen, je jedním z nejdůležitějších práv člověka a občana. Podmínky výkonu volebního práva, organizaci voleb do zastupitelstev obcí a rozsah soudního přezkumu pro volby do zastupitelstev obcí územních samosprávných celků, **stanoví zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů** (dále jen volební zákony).

Ústavní zásadu voleb do zastupitelstev územních samosprávných celků nalezneme v ústavním zákonu č. 1/1993 Sb., **Ústava České republiky**, ve znění pozdějších předpisů, „členové zastupitelstev ÚSC jsou voleni **tajným hlasováním** na základě **všeobecného, rovného a přímého volebního práva**“, funkční období zastupitelstva je čtyřleté.

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení **Listiny základních práv a svobod**, jako součásti ústavního pořádku České republiky, ústavní zákon č. 2/1993 Sb., **Listina základních práv a svobod** v čl. 21 stanoví:

„občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců. Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem. **Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním.** Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon. Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím“.

Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí svobodnou volbou svých zástupců. Volby se musí konat ve lhůtách, které nepřesahují pravidelná volební období stanovená zákonem

Volební právo

Jak je již uvedeno výše, právo volit a být volit patří mezi významné výsostní právo občana a člověka v demokratickém státě. Takové právo je **aktivní**:

- **do zastupitelstva obce** má státní občan ČR, který dosáhl alespoň 2. den voleb věku 18 let a je přihlášen k trvalému pobytu v obci, toto právo **má občan jiného státu**, jestliže v den voleb dosáhl 18 let, je přihlášen k trvalému pobytu v obci a právo volit mu přiznává mezinárodní smlouva
- **do zastupitelstva kraje**, má státní občan ČR, který dosáhl alespoň 2. den voleb věku 18 let a je přihlášen k trvalému pobytu v obci, která náleží do územního obvodu kraje.

Volební právo **pasivní znamená to, že může** zvolen členem zastupitelstva být každý volič, u kterého není překážka výkonu volebního práva

Překážky výkonu volebního práva

- **aktivního:**

výkon trestu odnětí svobody, zbavení způsobilosti k právním úkonům, zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu (např. karanténa)

- **pasivního:**

výkon trestu odnětí svobody a zbavení způsobilosti k právním úkonům

Neslučitelnosti výkonu funkce člena zastupitelstva s jinými funkcemi.

Neslučitelnost funkcí člena zastupitelstva u obce

Funkce člena zastupitelstev obcí je neslučitelná s funkcí:

- vykonávanou zaměstnancem příslušné obce nebo HMP zařazeným do jejího úřadu (magistrátu),
- vykonávanou zaměstnancem zařazeným do pověřeného obecního úřadu, krajského úřadu nebo finančního úřadu,
- u územně členěných statutárních měst se neslučitelnost týká vazeb mezi orgány města a orgány jeho městských obvodů (částí)

Neslučitelnost funkcí u kraje

Funkce člena zastupitelstva kraje je neslučitelná s funkcí:

- vykonávanou na ministerstvu, ústředním orgánu státní správy nebo na orgánu státní správy s celostátní působností,
- vykonávanou zaměstnancem kraje zařazeným do krajského úřadu, zaměstnancem obce zařazeným do obecního úřadu či zaměstnancem orgánu státní správy bez celostátní působnosti, a to v případech, kdy se územní působnost tohoto orgánu aspoň zčásti kryje s územní působností příslušného kraje

(jedná se o funkci obsazovanou volbou, jmenováním nebo ustanovováním).

Mandát člena zastupitelstva

mandát lze charakterizovat **oprávněním a pravomocí voleného funkcionáře, vykonávat funkci, časově omezenou pověřením k určité činnosti. Mandát vzniká** zvolením, tj. oznámením této skutečnosti předsedou volební komise. **Mandát zaniká:**

- dnem voleb do zastupitelstva obce, kraje,
- odmítnutím složení slibu nebo složením slibu s výhradou,
- dnem, kdy starosta, primátor nebo hejtman obdržel písemnou rezignaci člena zastupitelstva na mandát,
- dnem sloučení obcí nebo připojení obce k jiné obci,

- úmrtím člena zastupitelstva,
- rozhodnutím zastupitelstva z důvodu neslučitelnosti funkcí, ztráty podmínek volitelnosti, pravomocného rozhodnutí soudu o nepodmíněném trestu odnětí svobody

Soudní přezkum voleb

V souladu s volebními zákony zejména z důvodu zajištění stanoveného průběhu voleb tyto stanoví nástroje a prostředky, kterými se lze bránit proti případným nesprávnostem v jednotlivých stádiích volebního procesu. Patří zde rozsah soudního přezkumu pro volby do zastupitelstev, jakož i pravidla postupu soudu ve věcech volebních jsou zakotvena v **soudním řádu správním**. Příslušný k rozhodování je **krajský soud (správní senát)**

Soudní ochrana se týká ochrany ve věcech:

- zániku mandátu,
- seznamů voličů,
- registrace kandidátní listiny,
- neplatnosti voleb nebo hlasování

12.2 Místní a krajské referendum

Prameny práva

- **zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů** (dále jen zákon o místním referendu),
- **zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů** (dále jen zákon o krajském referendu).

Citované zákony stanoví podmínky výkonu hlasovacího práva občana obce (kraje), organizaci referenda jakož i rozsah soudního přezkumu referenda.

Zásady realizace místního (krajského) referenda. Základními zásadami pro realizaci konání místního (krajského) referenda **v samostatné působnosti** jsou:

- **tajné hlasování** na základě **všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva,**

- hlasování v referendu probíhá v **jednom dni**,
- koná-li se současně s volbami, pak **ve stejnou dobu, která je stanovena pro konání voleb do zastupitelstva** obce (kraje),
- zásadně koná **na území obce (kraje)** tj. na celém území městské části či městského obvodu statutárního města nebo městské části hl. m. Prahy)
- v referendu rozhodují **oprávněné osoby**, a to vyjádřením souhlasu (nesouhlasu) o konkrétně jednoznačně položených otázkách s možností odpovědět „**ano**“, nebo „**ne**“

Výjimka, na části území se (místní) referendum koná pouze v případech, kdy se rozhoduje o oddělení části obce nebo o návrhu na zřízení (zrušení) městského obvodu nebo městské části

Druhy referenda

Mezi druhy tohoto typu referend, patří referenda povinná a nepovinná

➤ **povinné referendum.**

Podle ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích ve znění pozdějších předpisů stanoví, na úrovni obce konání místního referenda vyžaduje s oddělením části obce (tj. vznik nové obce) musí v referendu vyslovit souhlas občané žijící na území té části obce, která se chce oddělit. **V případě sloučení obcí nebo připojení obce k jiné je referendum povinné pouze tehdy, je-li podán návrh na jeho konání**

➤ **nepovinné referendum.**

V případech rozhodování v samostatné působnosti se referendum může, ale nemusí konat (pokud zákon nestanoví, že se o dané záležitosti referendum konat nesmí)

Osoby oprávněné k hlasování v referendu

Oprávněnými subjekty s právem hlasovat v referendu, má každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva obec (kraje). **Právo hlasovat v referendu nemá ten, kdo je omezen na osobní svobodě v souladu s právní normou z důvodu:**

- **vazby**
- **výkonu trestu odnětí svobody**
- **nesvéprávnosti,**
- omezení osobní svobody stanovené na základě zákona z důvodu ochrany zdraví lidu, např. **karanténa.**

Referendum nelze konat např. o rozpočtu ÚSC, o místních poplatcích, o zřízení (zrušení) orgánů ÚSC, o volbě a odvolání starosty, primátora, hejtmána, členů rady nebo dalších orgánů ÚSC, o schválení, změně nebo zrušení obecně závazné vyhlášky.

Referendum se koná ve dvou případech, tj. **z rozhodnutí zastupitelstva ÚSC nebo na návrh přípravného výboru, a to nejpozději do 90 dnů po dni jeho vyhlášení. Den vyhlášení je první den vyvěšení usnesení zastupitelstva** na úřední desce úřadu příslušného ÚSC. V případě, že se jedná o referendum z rozhodnutí zastupitelstva, nesmí den jeho konání připadnout do funkčního období nového zastupitelstva.

Přípravný výbor musí být tvořen nejméně 3 oprávněnými osobami, může podat návrh úřadu ÚSC, pokud je podpořen podpisy kvalifikovaného počtu oprávněných osob příslušného ÚSC. V souladu s ustanovením § 8 odst. 2 zákona o místním referendu, návrh přípravného výboru může být podán, pokud jej podpořilo svým podpisem alespoň v obci nebo v její části, jde-li o místní referendum, anebo ve statutárním městě

do 3 000 obyvatel 30 % oprávněných osob,

do 20 000 obyvatel 20 % oprávněných osob,

do 200 000 obyvatel 10 % oprávněných osob,

nad 200 000 obyvatel ... 6 % oprávněných osob.

V souladu s ustanovením § 8 odst. 2 zákona o krajském referendu se krajské referendum se koná, jestliže se na tom usnese zastupitelstvo kraje, nebo přípravný výbor podá návrh na konání krajského referenda a zastupitelstvo kraje rozhodne o jeho vyhlášení (viz výše).

Návrh přípravného výboru může být podán, pokud jej podpořilo svým podpisem alespoň 6 % oprávněných osob s trvalým pobytem v kraji, v němž má být referendum konáno.

Platnost a závaznost rozhodnutí referenda.

K platnosti rozhodnutí je třeba účasti alespoň **35 %** oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Aby bylo **rozhodnutí závazné**, musí pro ně hlasovat **nadpoloviční většina** oprávněných osob, které se referenda zúčastnily, a alespoň **25 %** oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. **Rozhodnutí přijaté v referendu, je pro zastupitelstvo příslušného ÚSC závazné.**

Místní referendum ke změně území

Zákon o místním referendu stanoví taxativní podmínky pro závaznost místního referenda

v případě, že bude rozhodováno o:

- oddělení části obce
- sloučení obcí
- připojení obce k jiné obci

Rozhodnutí o změně území obce je závazné, jestliže pro ně **hlasovala nadpoloviční většina** oprávněných osob zapsaných v seznamu oprávněných osob v případě **oddělení** v té části obce, která se má oddělit, **sloučení obcí** a **připojení** obce v té obci, v níž byl návrh přípravného výboru podán.

Soudní přezkum referenda

Na základě zásad uplatňovaných při správě věcí veřejných, naskytují se zde zákonné možnosti soudní ochrany místního i krajského referenda. Ochrana návrhu přípravného výboru – např. tehdy, když zastupitelstvo nerozhodlo o návrhu přípravného výboru vyhlásit referendum nebo rozhodlo o tom, že referendum nevyhlásí **návrh na vyslovení neplatnosti hlasování či neplatnosti rozhodnutí v referendu**, může ho **podat u soudu** každá oprávněná osoba nebo přípravný výbor, jestliže podle nich:

- došlo k takovému porušení zákona, které mohlo ovlivnit výsledek referenda
- proběhlo referendum o věci, která nepatří do samostatné působnosti ÚSC
- proběhlo referendum o věci, o níž referendum nelze konat
- při soudní ochraně na úseku místního i krajského referenda se postupuje podle **soudního řádu správního**.

12.3 Shrnutí základních pojmů

Právo volit a být volen, je jedním z nejdůležitějších práv člověka a občana. Podmínky výkonu volebního práva, organizaci voleb do zastupitelstev obcí a rozsah soudního přezkumu pro volby do zastupitelstev obcí územních samosprávných celků, **stanoví právní předpisy**. Referendum je dalším důležitým právem občana obce (kraje), je výraz přímé demokracie. Otázky položené jsou podřízené rozhodnutí oprávněných občanů v povinném referendu.

12.4 Samostudium / úkoly / kontrolní otázky pro studenty

Zjistěte z dostupných údajů, které změny byly ve „volebních“ zákonech od roku 2000 Parlamentem České republiky provedené. Popište je a prezentujte je. Zjistěte z příslušného zákona náležitosti zápis místní komise o výsledku hlasování referenda.

12.5 Seznam doporučené literatury

Postačí mít k dispozici cit. zákony v textu kapitoly:

Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů,

Zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam literatury

- [1] <http://cs-magazin.com/index.php?a=a2008082041>
- [2] <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-charta-mistni-samospravy-13600.html>
- [3] Informace o citační normě je dostupná na <https://sites.google.com/site/novaiso690/>.
- [4] KLÍMA, K. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*; ASPI, a.s., Praha 2006
- [5] POLČÁK, S., Proč je Evropská Charta místní samosprávy bez výhrad. 13.5.2014
Moderní obec str. 9 Ekonomika
- [6] SCISKALOVÁ, M. *Správní právo*. Karviná: SU OPF, 2014. ISBN 978-80-7248-994-7.
- [7] SCISKALOVÁ, M., 2014. *Veřejná správa*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 141 s. ISBN 978-80-7248-880-3.
- [8] SCISKALOVÁ, M. a L. KAMRÁDOVÁ, 2020. Definice rizik při výkonu úřednické profese se zaměřením na územní samosprávu. In Doc. PhDr. Peter Horváth, Ph.D. PhDr. Ján Machyniak, Ph.D. Trnava 2020, 2020. s. 94-100, 6 s. ISBN 978-80-572-0089-5.
- [9] SCISKALOVÁ, M. a A. VÁCLAVÍKOVÁ, 2020. Veřejné orgány posilují zaměstnanost obyvatel členských zemí EU. In Doc. PhDr. Peter Horváth, Ph.D. PhDr. Ján Machyniak, Ph.D. PUBLICITY 2020 I. – 30 rokov verejnej správy. Trnava: Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, s. 90-93. ISBN 978-80-572-0089-5.
- [10] SCISKALOVÁ, M. a A. VÁCLAVÍKOVÁ, 2018. *Local and Regional self-Government in Czech Republic and Germany – a comparative study*. SRN: Karla Grimberg, 94 s. ISBN 978-3-941636-26-2.
- [11] Sdělení č.181/1999 Sb., Evropská charta místní samosprávy
- [12] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [13] Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava ČR
- [14] Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů
- [15] webmaster: Česká vydavatelská pro internet s. r. o., webhouse.cz

- [16] Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů
- [17] Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů,
- [18] Zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů
- [19] Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
- [20] Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů
- [21] Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů,
- [22] Zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů
- [23] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.
- [24] Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.
- [25] Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [26] Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.
- [27] Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- [28] Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
- [29] Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů.
- [30] Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
- [31] Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- [32] Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
- [33] Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů.
- [34] Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [35] Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
- [36] Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů .

Příloha č. : Zákon č.2/1969 Sb., o zřízení ústředních orgánů státní správy

V České republice působí tyto ústřední orgány státní správy, v jejichž čele je člen vlády:

1. Ministerstvo financí,
2. Ministerstvo zahraničních věcí,
3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
4. Ministerstvo kultury,
5. Ministerstvo práce a sociálních věcí,
6. Ministerstvo zdravotnictví,
7. Ministerstvo spravedlnosti,
8. Ministerstvo vnitra,
9. Ministerstvo průmyslu a obchodu,
10. Ministerstvo pro místní rozvoj,
11. Ministerstvo zemědělství,
12. Ministerstvo obrany,
13. Ministerstvo dopravy,
14. Ministerstvo životního prostředí.

V České republice působí tyto další ústřední orgány státní správy:

1. Český statistický úřad,
2. Český úřad zeměměřický a katastrální,
3. Český báňský úřad,
4. Úřad průmyslového vlastnictví,
5. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže,

6. Správa státních hmotných rezerv,
7. Státní úřad pro jadernou bezpečnost,
8. Národní bezpečnostní úřad,
9. Energetický regulační úřad,
10. Úřad vlády České republiky,
11. Český telekomunikační úřad,
12. Úřad pro ochranu osobních údajů,
13. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání,
14. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí,
15. Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře,
16. Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost,
17. Národní sportovní agentura.

Příloha č. 2

Příklady správního dozoru

- stavební dozor
- požární dozor
- živnostenská kontrola
- hygienický dozor
- obchodní inspekce
- inspekce v oblasti životního prostředí
- dozor při ochraně přírody a krajiny
- dozor nad bezpečností práce
- veterinární dozor
- dozor v oblasti památkové péče
- inspekce ve školství

➤ celní dozor.